

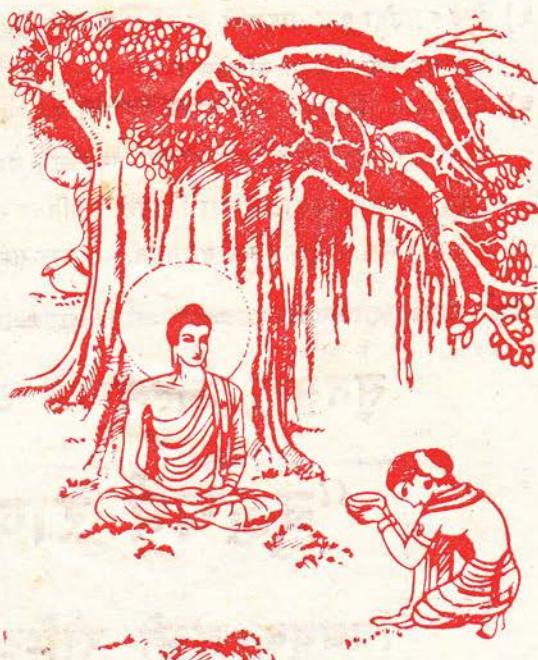
नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आणंड भूमि

THE ANANDA-BHOOMI (BUDDHIST MONTHLY)

यसभित्र

१. बुद्ध-वचन	१
२. सम्पादकीय	२
३. हीरामान गुरुड	३
४. तिलकमान गुमाज्	६
५. गोहेन्द्रभूषण पोखरेली	७
६. विहारगुडीका लेखा टिप्पणीहरू	८
७. पुरुष शाक्यबंश	११
८. दिव्यरत्न तुलाधर	१४
९. अस्सजित	१५
१०. छत्रराज शाक्य	१७
११. Ganesh Mali	२१
१२. मित्र सुशोभन	२५
१३. मिक्षु सुदर्शन	२६
१४. सुवर्ण शाक्य	२८
१५. बौद्ध-गतिविधि	३०

(मगवान् बृद्धलाई सुजाताको क्षीरदान)

एक प्रतिको रु. ३। वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. ३०। आजीवन ग्राहक शुल्क रु. ३००।

बुद्धसम्बत् २५३५

वेपालसम्बत् १११२

वर्ष १६

यःमरिपुन्ही ★ विक्रमसम्बत् २०४८

थिलाश्व ★ 1991 A. D.

अंक ८ ★ Vol. 19

पुष्प

December

No. 8

‘आनन्दभूमि’ को नियम

- १) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटीविहारगुठीद्वारा प्रकाशित हुने पहिलो बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनसम्मान निर्स्करेछ । यसको आजीवन ग्राहकशुल्क रु. ३००/- र वार्षिक ग्राहकशुल्क रु. ३०/- छ । जुनसुकै महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ । एक प्रतिको रु. ३/- मात्र ।
- २) यो आनन्दकुटीविहारगुठीको मुख्यपत्र हो । यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- ३) लेखकद्वारा प्रकट भएका कुनैपनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखकमै हुनेछ, सम्पादकमण्डल हुनेछैन ।
- ४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा, अंग्रेजी र नेपालका अरू गुरुड आदि भाषामध्ये कुनैपनि भाषामा लेखिएको लेख फिरापिठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएको ले प्रतिलिपि आफूसँग राखिएको वाच्छनीय छ । अंग्रेजी बाहेक अरू कुनै पनि भाषाको लिपि देवनागरी हुनुपर्दछ ।
- ५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागजमा एकपट्टिमात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ । कार्बोनहाली उतारिएको प्रतिलिपि लेखलाई स्थान नदिन सकिनेछ ।
- ६) ग्राहकशुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा आनन्दभूमिकायतियमा पठाउनुपर्दछ । पत्रव्यवहार गर्दा आफ्नो ग्राहकसंख्या तथा नाम ठेगाना राखिरी लेखिएको हुनु जरूरी छ । ठेगाना हेरफेर भएमा व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुपर्दछ र पत्रिका समयमा नपुगे लिखित सूचना दिने गर्नुपर्दछ ।
- ७) कुनै पनि लेख प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहनेछ ।

सुनसरी जिल्लाको धरानमा हुन लागेको

“बुद्धधर्म राष्ट्रको गौरव”

**विषयक तेश्रो राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनको
सफलताको कामना गर्दछ ।**

आनन्दभूमि

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष

३०८

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२६५५
पोष्टबक्स नं. १४१८

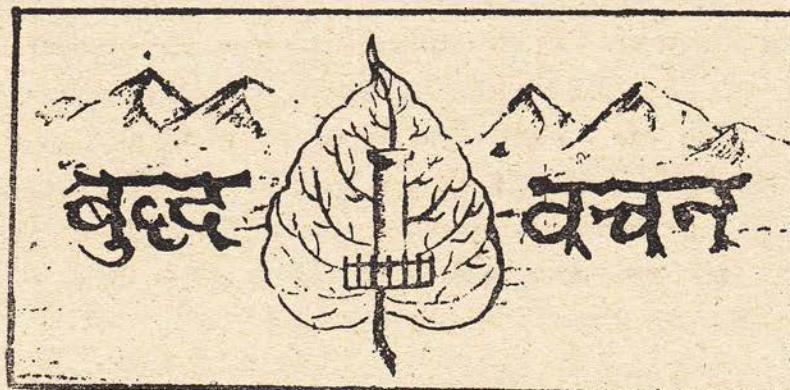

कार्यालय
'आनन्दभूमि'
आनन्दकुटीविहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३०८

व्यवस्थापन सहयोगी
शामणेर कोण्डञ्ज

नगर-कार्यालय
श्रीघःविहार
नंगल टोल
काठमाडौं ।
फोन नं. २-२७१५०

रिसले वैरभाव शान्त हुँदैन, प्रेमभावले मात्र वैरभाव शान्त हुन्छ ।
यही पहिलेदेखि चलिआएको धर्म हो ।

सम्पादकीय

बौद्धहरूले विचार पुन्याउनुपर्छ

आपनो भनी सम्मान र कदर जसले पनि गर्दै, यस्तो बानीलाई कटूर वा साम्प्रदायिक वा स्वार्थी भन्नु उचित हुँदैन । आपनोप्रति सद्भावना नराख्ने र गौरव नमाञ्जे त आत्मघाती र हीनमात्र हुन्छन् । बरु आपनो भन्दाभन्दै पूर्ण स्वार्थले आपनैलाई मात्र ठूलो र उचित भनेर हिँड्ने भने दम्भी तथा अभिमानी हुन्छन् । आपनो छै अरूप्रति पनि सम्भाव राख्ने आफू र अरु दुवैप्रति कल्याण सोच्ने हुनसक्छ ।

धर्म भनेको सम्प्रदाय होइन र धर्म मान्नेहरु साम्प्रदायिक पनि हुँदैनन् । जुनसुकै धर्मको उद्देश्य कल्याण हो । यदि कसैको अकल्याण हुँछ भने त्यो धर्म नै होइन । आपनो कल्याणको लागि अरुको तथा आपनै पनि भविष्य बिग्रने गरी काम गर्नेहरु अधार्मिक हुन् । नेपालमा आज हिन्दू र बौद्धको छुट्टाछुट्ट नारा आइरहेको छ । यसको कारण एउटै राज्यमा बसोबास गर्नेहरुको भिन्नाभिन्न धर्म छ भनेर थाहा पाएर पनि एउटै 'हिन्दू' धर्मलाई मात्र अगाडि सारेर हिन्दूअधिराज्य नामकरण गरेकोले हो । यी कुरा राजा, सरकार र नेताहरूले बुझनुपर्ने हो ।

नेपालका बौद्धहरूले आपनो देशलाई हिन्दूदेश भनेकोमा ज्यादै चित्त दुखाएका छन् । यो स्वाभाविक पनि छ किनकि प्रजातन्त्र ल्याउन हिन्दू र बौद्ध दुवै मिलेर प्रयत्न गर्दागर्दै पनि प्रजातन्त्र आउनासाथ हिन्दूहरूको मात्र राज्य घोषित हुनु । अब बौद्धहरूले हिन्दूप्रति नै पूर्वाग्रह राख्न थालिसकेका छन् । यस कुरामा बौद्धहरूले पनि विचार पुन्याउनुपर्छ कि हिन्दूराज्य बनाएको सबै हिन्दूहरूलेहोइन । हठी, स्वार्थीहरूले कुचाल खेलेर हिन्दू र बौद्ध भनी आपसमा फाटो ल्याइदिएका हुन् । साधारण हिन्दू त साधारण बौद्ध जस्तै हुन् । उनीहरु आपनो इच्छानुसार कल्याणको खोजीमा जुनसुकै सत्संगतमा जाने गर्दैन् । बौद्ध सभामा पनि पुगेका छन्, विपश्यनामा पनि ध्यान गरेका छन् । यसैले हिन्दूराज्य बनाउने नीति निर्माताप्रति रोष निकाल्नु त्यति नराङ्गो होइन तर धर्मको नाताले सबैलाई मुछ्नु ठीक छैन । बौद्धहरू पनि हिन्दूस्थल र हिन्दूसभामा गए भन्दैमा त्यस्ताप्रति कुनै पनि बौद्धहरूले कुविचार लिएर स्वतन्त्रता र समानतालाई ख्याल नगरी एककासी दोषारोपण र घृणित भाव राख्नु उचित छैन । अरु आफूकहाँ आउँदा चूप लाग्नेले जो जहाँ गएपनि कसैको कुभलो नगर्न उद्देश्यले गएमा त्यसमा राग लिइरहनु उचित छैन । अरुलाई नकराऊ भन्दै आफू कराउने जस्तो बानी ठीक होइन ।

बौद्धले नमूना बनेर धार्मिक प्रजातन्त्र ल्याउनमा अग्रसर हुनु वाञ्छनीय छ । हुनपनि बौद्धले आज नेपाललाई 'बौद्ध अधिराज्य' हुनुपर्छ भनेनन्, त्यसैले नै सबै धर्मलाई स्वतन्त्रता प्रदान गर्न 'धर्मनिरपेक्ष' हुनुपर्छ भनी जोड दिइराखेका छन् । धर्मनिरपेक्ष हुनुपर्छ भन्नु कसैको गुलाम बन्नु होइन, पक्का भानवधर्मी हुनुको परिचय दिनु हो । यसैले बौद्धहरूले पनि दम्भी हिन्दू-अधिराज्य निर्माता सरह आफू पनि दम्भी नहुन विचार पुन्याउनु आवश्यक छ ।

सिद्धार्थको गृहत्याग एउटै कारण ?

हीरामान गुरुङ "स्याङ्गा"

सिद्धार्थ राजकुमार राजा शुद्धोधनका छोरा थिए । कपिलबस्तुका शाक्यपुत्र सिद्धार्थलाई न धनको कमी यियो न त विलाशिताका साधनको । उनीलाई कुनै मानसिक जलन भइरहनुपर्ने ब्राह्मणता पनि देखिँदेनथ्यो । उनी यशोधराका पति थिए । राहुल उनको छोरा यियो । यसरी हेर्दा कुनै पनि कुराको कमी सिद्धार्थको परिवारले भोग्नुपरेको थिएन तर २६ वर्षको परिपक्व युवावस्थामा एक दिन सिद्धार्थ राजकुमारले गृहत्याग गरे, र पछि उनै सिद्धार्थ 'गौतमबुद्ध'को नामले सुविख्यात सन्त महामानव बन्न पुगे ।

सिद्धार्थ राजकुमारले गृहत्याग गरेको सम्बन्धमा भूत र वर्तमानमा समेत मतैक्य रहेको पाइन्छ तर उनले गृहत्याग गर्नुपर्ने काटणहरूको सन्दर्भमा विवेकशील, विद्वान्, बौद्ध बाइमयका पारखीहरू, अध्ययनकर्ता अनुयायीहरू र बौद्ध साहित्यका निष्कलंक हस्तीहरूको राय दुई भिन्नभिन्न तर्कमा विभक्त भएको पाइन्छ ।

१. सिद्धार्थ राजकुमारले गृहत्याग गर्नुपर्ने कारण ४ निमित्त अर्थात् बूढो, रोगी, मृतक र साधु देख्नु हो । यो विपिटकमा उल्लिखित र थोलड्डा, बर्मा, थाइलैण्ड, भारत र नेपाल आदि मुलुकमा विद्वास प्राप्त छ ।
२. २६ वर्षको उमेरमा गृहत्याग गरेका सिद्धार्थ विना कुनै बिमार उनान्तीस बसन्त चहारेको र त्यतिका

३. भिक्षु अमृतानन्द-बुद्धजीवनीमा, इन्द्रनारायण मानन्धर-आनन्दभूमि र धर्मकीर्तिमा ।

समयसम्म मानिस बूढो हुन्छ र मर्ठ भन्ने कुरा थाहै नपाएको र देख्न नदेखेको भन्न मिल्दन । जहाँसम्म साधुको प्रसंग छ, विपिटकमा शुद्धोधनका विभिन्न सन्तहरूसंगको निकट सम्बन्धको वर्णन गरिएको छ । तसर्थ सिद्धार्थ राजकुमारले गृहत्याग गर्नुपर्ने कारण ४ निमित्त अर्थात् बूढो, रोगी, मृतक र साधु देखनाले विरक्तिनु नभई बहु कोशल नरेशको निपन्ननमा रहेका शाक्यहरूको राज्य कपिलबस्तु र कोलियहरूको राज्य रामगाम (देवदह) बीच भी बहने दुबै राज्यका देतहरूको सिंचाइको लोतको रूपमा रहेको रोहिणी नदीको पानीको बांडफाँट विषयमा झगडा भइरहने र पछिल्लो पटकको झगडामा कोलियहरूसंग युद्ध गर्नुपर्ने सेनापतिको रायसंग शाक्यसंघको सदस्यको हैसियतले राय व्यक्त गर्दा सिद्धार्थको राय 'वैरभावको अन्त्य वार्ता, संयमता र शान्तिले हुने युद्ध र वैरीभावनाले हुन नसक्ने' भन्ने हुँदा आपसमा राय बाजिई मतभेदको दुझो लगाउन शाक्यसंघको महाधिवेशन बोलाइँदा भारी बहुमत सेनापतिको राय सो समर्थनमा गएपछि सेनापतिले २० देखि ५० वर्ष उमेरको शाक्यसंघ समासद्वर्ह अनिवार्य सेनामा भर्ती हुनुपर्ने आपनो प्रस्तावलाई पारित गराई सिद्धार्थको अडानको विरुद्ध शुद्धोधनको संपत्ति जफत

गर्ने धम्की दिएपछि सिद्धार्थले प्राफु युद्धमा नहोमिने र अपना पिताको संपत्ति जफत हुन पनि नदिने वैकल्पिक उपाधको रूपमा गृहस्थ्यागको अठोट सुनाई सल्लाहले दरबार छाडेका थिए ।²

सिद्धार्थ राजकुमारले गृहस्थ्याग गर्नुका कारणहरू ४ निमित्त पनि अवश्य हो । बूढो, रोगी, मृतक र सन्त-हरूलाई देख्दा यदाकदा जीसुके मानिसमा वैराग्यभाव जागेर आउँछ तर त्रिपिटिकमा यस्ता दृश्य सिद्धार्थले बारंबार देख्ने गरेको भन्ने उल्लेख नपाइनु र सिद्धार्थले गृहस्थ्याग आगाम ज्ञानचक्षुले देख्न सक्ने (Enlightened) कुराको उल्लेख नभएको ले सिद्धार्थलाई गृहस्थ्याग गराउने उत्प्रेरक तत्त्वहरूमा बूढो, रोगी, मृतक र साधुको जस्काभेटमात्र नै हो भनेर मान्न सकिंदैन । त्रिपिटिकमा लेखेको अन्देमा मान्न धनै अबाध्यता बुद्धधर्मको गुण हो र त्रिपिटिकमा उल्लिखित कुराहरूलाई लिएर वा आइन्स्टाइनको मनाइको स्वागत गर्दै बुद्धधर्मलाई सर्वमन्दा वैज्ञानिक धर्मको रूपमा लिने कर्मनिष्ठ विज्ञ बौद्धहरूले यसमा रहेका रुदीवादी, अध्यविष्वासी र मनगढन्ते कुराहरू छन् भने स्थसलाई पनि त्यक्तिकै नकार्न सक्नुपर्दछ । त्यस्तै रोहिणी नदीको पानीको बाँडफाँट संबन्धमा शाक्य र कोलियहरू बोच चकिंदै गएको झगडा, मनमुटावको स्थिति र तनावको वातावरण भिडन्तमा बदलिन पुगेपछि शाक्यसंघले सेनापतिको युद्ध गर्ने र युद्धद्वारा नै समस्या समाधान गर्ने नीतिको समर्थनमा बहुमत दिई सेनापतिलाई आझ बढी शक्तिशाली बनाइदिएपछि सेनापतिले राजा शुद्धोदनको सम्पत्ति जफत गर्ने धम्कीको सामनार्थ सिद्धार्थ राजकुमारले मध्यम मार्ग अपनाई सल्लाह गरेर नै घर छाडेका थिए ।

2. अर्जुन पाखिन, लालबहादुर तुलाधर, डा. अम्बेडकर, डा. डी. आर. जाटव धम्मानन्द कोसम्बी, भिक्षु आनन्द कौशल्यायन आदि विभिन्न लेखहरूमा ।

भन्ने विद्वानहरूको राय बौद्धिक कसरतपूर्ण, तार्किक र युगसम्मत देखिन्छ । यस रायलाई विरोधको नाम संक्षी विरोध नगरी हार्दिक स्वागत गरिनुपर्दछ । यसले बौद्ध साहित्यमा थप योगदान पुन्याएको छ । बौद्ध साहित्यमा तर्कको प्रतिक्षामा अर्थात् व्याख्याको अभावमा अनिक्षिएका अरु कैयन कुराहरू सत्य र ज्ञानबद्ध क मएपनि छिपिरहेका र तिनको शोध कार्य भइरहनुपर्ने कुरामा यो तर्कले विजेष जोश एवं दायित्व विद्वान् बौद्ध साहित्यकार एवं त्रिपिटिकका शल्पचिकित्सकहरूमात्र भरिदिएको छ तर सिद्धार्थले गृहस्थ्याग गर्नुपर्ने कारण शाक्यहरूको कोलियहरूसंगको पछिल्लो झगडाको प्रतिफलमात्र हो भनिएमा त्यो ४ निमित्तकै कारणमात्र गृहस्थ्याग गरेको हो भनेजस्तो हुन्छ । सपरिवार एवं सम्पन्न घर छाडी योगी भएर हिँडनु त्यति सजिलो र कुनै एउटै फारणले गर्दा मात्र संमत छ भनेमा आश्चर्य लाग्नु स्वामाविक हुन्छ । एउटा रुख एकेपट्टको बञ्चरोको प्रहारले ढल्दैन चाहे त्यो प्रहार जतिमुके शक्तिशाली किन नहोस् । विभिन्न प्रहारहरूको चोटले रुख ढलेक्कै चित विरोधी मारलाई नियन्त्रणमा राखी गृहस्थ्याग गर्नको लागि थुऱे उत्प्रेरक कारणहरू अवश्य हुनुपर्दछ । तिनका पूर्वाग्रह रहित, लगनशील र विवेकशील भई श्वेत विद्वावांश्चाट विश्लेषण र छोजीकार्य हुनु आवश्यक छ । यहाँ सिद्धार्थले गृहस्थ्याग गर्नुपर्ने कारणहरूहा संदर्भमा यहाँ आपनो विचार राखेको छु ।

1. राजा शुद्धोदनको परिवारमा सर्वजना सामान्य मानिस रहेकाले स्वामाविक रूपमा भइरहने सानातिना मतभेद र पारिवारिक कांचिगल ।
2. कोशल नरेशको अधीनमा राजकाज चलाउनुपर्ने हुँदा आइपिरहने समस्या र रहिरहने मानवीय तनाव ।

३. संपूर्ण मनोरञ्जनको साधनद्वारा सु-सम्पन्न गराइए-
तापनि विचरण सम्बन्धी स्वतन्त्रतामा राजा शुद्धोदन-
बाट लगाइएको (कडा नियम) प्रतिबन्ध ।
४. हिन्दूधर्मको नाममा प्रचलित संपूर्ण प्राणीप्रतिको
निर्दयता, अत्याचार र समाजमा चलाइएको अन्ध-
विश्वासी, रुढीवादी, एवं ज्ञान र भूमको जालमा
परिकल्पना गरिएको श्वेत आतंक र हृत्याको बिग-
बिगी ।
५. तीने वेद अध्ययन पश्चात् पनि मानवीय समस्या
र मानसिक उत्पीदनको जरो अप्राप्त ।
६. बारंबार मानिसको मृत्युका घटनाहरू देखनु, सुन्नु र
आपने आँखाले कुर्तिलो जवान देखिएका जोशिला
ध्यक्तित्वहरू आपने सामु चाउरी परेर बुद्ध-बुद्धा
हुन पुगी अरुको भरमा बाँच्नुपर्ने बाध्य समय आइ-
पुग्नु, धनी, गरीब, साना, ठूला सबैलाई नचाहेर
पनि रोगले समाउनु तर अनगारिका योगीहरू बिना
मानसिक चिन्ता र शारीरिक रोग (प्रायः) जीवन
बिताएका घटनाहरू नजरमा आइरहनु ।
७. कोलियहरूसँग रोहिणी नदीको पानी बाँडफाँट संबन्धी
भैरहने झगडामा आफू समेत मुछिई युद्धमा सरिक
हुनुपर्ने स्थिति आइपर्नु ।
८. देवदत्त जस्ता मित्रको संपर्क र संगतमा रहन पर्नु ।
९. १६ वर्षको कलिलो युवावस्थामै विवाह गरिदिनु र
मनोरञ्जनको माध्यमको रूपमा सुन्दरी स्त्रीहरूको
व्यवस्था गरिदिई व्यभिचारमा लिप्त पारी विस्तार
योनाकृष्ट र योनसन्तुष्टिबाट टाढा तर नशाको

रूपमा सेवन भरहरै द्वा मानसिक रूपमा त्यसप्रति घृणा
उत्पन्न भै नपुंसक बन्न पुग्नु ।

राजकुमार सिद्धार्थ कुने एउटै पीडा वा वेदनाको
कारण गृहत्याग गर्ने पुगेका हैनन् । २६ वर्षसम्मको
तीता मीठा क्षणहरूको लामो समयले पटक पटक सिका-
एका अनुत्तरित प्रश्नहरूको संगालो मनमा राखेर परि-
वारप्रतिको सीमित माया र प्रेमको दायरालाई संपूर्ण मानव
र प्राणीजगत्प्रति नै लक्षित गरी आपने दिल ढुकढुकाइ-
रहेको अबोध शिशु राहुल र आपने प्राण सम्हालिरहेको
आजीवन एक आपसबाट नछुटिने बन्धनमाँ बाँधिएकी यशो-
धरालाई दुहुरासरि खोपीमा छाडेर हिँडे । तीने सिद्धार्थले
अथक परिश्रम पश्चात् बुद्ध बनेर हरेक अनुत्तरित प्रश्नको
उत्तर खोजी मानवमुक्ति र कल्याणको उपाय निकाले ।
सिद्धार्थद्वारा प्रतिपादित धर्मको सबभन्दा ठूलो अर्थात्
महत्त्वपूर्ण विशेषता यसमा निहित स्वतन्त्रता नै हो ।
कसले भनेको, लेखेको वा सम्झाएको भन्देमा स्वीकार
गरिहालनुपर्ने बाध्यता छैन । सिद्धार्थले गृहत्याग संबन्धी
प्रसंगहरू घरमा पक्के पनि बेलाबखत उठाएको हुनुपर्छ
त्यसै कारणदेखि डराएर शुद्धोदनले उनलाई दरबारभित्रै
सुख सयलका संपूर्ण संभव रहेका साधनहरू जुटाउनुपर्यो
तर उनी आत्मदेखि स्वतन्त्र थिए । औरैलाई हुने पीडा
भन्दा धेरेलाई हुने कल्याणको वजनलाई उनले महत्त्व
दिए : बुद्ध भएपछि सिद्धार्थले कुने एउटै कारणले मात्र
गृहत्याग गरेका थिए भन्ने कुरा उनीद्वारा गरिएका कार्य-
हरू विडिएका उपदेशहरूको अध्ययनबाट समेत स्पष्ट हुन
आउँछ ।

प्रतिक्रियामाथि प्रतिक्रिया

तिलकमान गुभाजू

बौद्धहरू कम्युनिष्ट हुनुको अर्थ के हुन सकछ ? भन्ने मेरो लेखमा निरपेक्षमान शावयले प्रतिक्रिया जनाउनुभएको रहेछ । उहाले उक्त लेख चाखलाएँदो किसिसको भनेर गर्नु भएको टिप्पणीको लागि धन्यवाद जापन गर्न चाहन्छ ।

निरपेक्षमानजीले मलाई केही पूर्वाग्रही दृष्टिले हेर्नुभएको रहेछ । धर्म र राजनीतिको केही सम्बन्ध छ, म मान्दछ तर जब म धर्मको कुरा लेण्ठु या बुद्ध विहारमा जान्छु, त्यसबेला म आफ्नो राजनीतिक पार्टीको व्याज र व्यानर लिएर जान्न । कमसेकम त्यस हृदतक म धर्मलाई राजनीतिबाट अलग राख्न चाहन्छ । अर्थात् अर्को शब्दमा भन्ने हो भने म धर्मलाई राजनीतिको विवादमा मुछ्न हुन्न भन्ने पक्षमा छु ।

उहाले चुनावको बेला काठमाडौंमा बुद्धको चित्रको दुरुपयोग भएको चर्चा गर्नुभएको छ । बुद्धको तस्वीर मूर्ति, झण्डा आदिको गलत प्रयोग वा दुरुपयोग जहाँ जसले गर्छ, त्यसमा हामीले विरोध जनाउनुपर्दछ । काँग्रेसले गरे ठीक कम्युनिष्ट गरे बेठीक भन्ने पक्षमा म छैन ।

मेरो बौद्धहरू कम्युनिष्ट हुनुको अर्थ के हुन सकछ ? भन्ने लेख आनन्दभूमि या धर्मकोर्तिमा छाप्दा त्यो पत्रिका पनि राजनीतिको विवादमा मुछिन्छ, भन्ने हिसाबले मैले सुखचिमा प्रकाशनार्थ प्रेषित गरेको थिए । अत्यन्त हृदतक बुद्धधर्मका अङ्ग प्रत्यञ्जलाई राज-

नीतिबाट टाढा राख्न चाहन्छु । म तो पत्रिकाहरूमा एक तर्फी राजनीतिलाई सघाउने खालको समाचार चिट्ठा छाप्दै गरेको मा पनि चिन्तित छु ।

निरपेक्षमानजीले हाम्रो राष्ट्रले कम्युनिष्ट चीनसित पंचशीलको आधारमा दौत्य सम्बन्ध चिकित्सा गरेको छ... मनमोहनहरू पञ्चशील ग्रहण गर्न किन आइरहनु निभनेर बचकाना तर्क उठाउनुभएको उत्तो दौत्य सम्बन्धको पञ्चशील बुद्धको पञ्चशील होइन । त्यो पञ्चशीलका बूद्धाहरू र त्यो कहाँबाट कसरी आयो भन्ने कुरा ने निरपेक्षमानजीलाई आहा रहेन छ । पञ्चशील भन्नासांथ नामबाटै लटु पर्नु भएठ । त्यस कारण म उहाँलाई पहिले त त्यो पञ्चशीलबाटे अध्ययन गर्न आग्रह गर्दछु ।

म त अझै भन्नु— मैले बुझेको कम्युनिष्टले छन मान्दैन । कम्युनिष्ट भनेको अन्तराष्ट्रिय आनन्दोत्तम को नाम हो । मेरो यो विचार पनि कम्युनिष्टको अन्तराष्ट्रिय घोषणापत्र र कम्युनिष्ट मुलुकको इतिहास एवं व्यवहारमा आधारित छ । क्युबाका राष्ट्रपति फिडेल बयाष्टोले भरखरै आफूले कम्युनिष्ट शासन नत्यान्ने विचार दृढतापूर्वक प्रकट गर्दै भन्नुभएको छ— कम्युनिष्ट शासनमा धर्मको र बहुदलको स्थान हुँदैन । त्यो सच्चा कम्युनिष्टको बोली हो । यहाँका १७ चिरा परेका कम्युनिष्ट पार्टीको विभिन्न विचार र एउटा घोषणापत्रको आधारमा मात्र आफ्नो विचार

बनाउनुहोदैन ।

चीन र तिब्बतमा एक दुई गोम्बा मर्मत र पुनर्निर्माण भैरहेको देहदा निरपेक्षमानजी दंग पर्नुभै कम्प्युनिष्टले धर्म मान्छ भन्ने कुराको उदाहरण दिनु-भएको रहेछ । पञ्चायतकालमा ललितपुरको अक्षेश्वर महाविहार पुनर्निर्माण भयो । यस लामो संघर्ष पश्चात् पोखरामा विश्वज्ञानि स्तूपको पनि पुनर्निर्माण हुँदैछ तर यो हिन्दूधिराज्यको उपादेयता होइन । त्यस्तै लामो संघर्ष, त्याग, तपस्था र प्रयास पश्चात् मर्मत र पुनर्निर्माण भएको चीन तिब्बतका गोम्बाहरू पनि साम्यवादको विश्वास र देन हुन सक्दैन । त्यो त

जनताको अविरल संघर्षको विजयको प्रतिक हो ।

हिन्दूधिराज्य सम्बन्धमा मैले आपनो विचार मेरो राष्ट्र 'राष्ट्रियता' र स्वतन्त्रताको सन्दर्भमा, हिन्दू धिराज्य भन्ने पुस्तिकामा र त्यस्तै शान्ति स्तूपबाटे मैले "अनगारिका धर्मशीला र उहाँका कार्यहरू" नामक किताबमा लेखेको छु ।

उहाँले बौद्धहरू कम्प्युनिष्ट भनेपछि तपाईं के भनेर सोधनुभएको रहेछ । मैले त्यसमा "सबै बौद्धहरू" वा "म लगायतका बौद्धहरू" भनेर लेखेको छैन । मलाई उहाँ आफैले "परिचित व्यक्ति" भनिसक्नु भएकोले आऱ भन्नु म आवश्यक सम्भन्न । □

(कविता) एकलै भएपनि हिँड्दै जाऊ

सगरमाथाका उचाइहरूमाथि
निर्भय स्पन्दनहरू आरोपित गरेर;
बढिरहेका हे अभियानहरू हो !
नाथमा नाड्गो पैतलामात्र भएपनि,
अघि बढ्दै जाऊ—
एकलै भएपनि हिँड्दै जाऊ ।

बुद्धको सङ्कल्प जस्तै

तिच्छा हिँडाइहरू मोडिनु हुन्न,
निर्जनस्थानका नदीहरू जस्तै
तिच्छा पद-चिन्हहरू थाकिनुहुन्न ।
त्यसैले नमेटिने पदयात्राहरू बनाउँदै आऊ
एकलै भएपनि हिँड्दै जाऊ ।

जेरालोतिर दौडेर—

ज्ञाइको उपहास गर्ने विश्वासहरू,

-गेहेन्द्र भूषण पोखरेली

अहिंसा र शान्तिको अभिनय गरेर--

प्रभुत्व जमाउन खोज्ने शालिकहरू,
तिच्छो कुरा सुन्न आउँदैनन् ;
बुद्धत्वको आपनै अंश पनि लिन मान्दैनन् ।
तैपनि तिमी अहंत्व लिएर बढ्दै जाऊ;
एकलै भएपनि हिँड्दै जाऊ ।

तिच्छो गन्तव्य अघि-अघि

अनन्त गन्तव्यहरू उद्गनेछन् ।

तिच्छो अन्त्य पछि-पछि पनि

अनन्त अभियानहरू आउने नै छन् ।

त्यसैले तिच्छो अन्त्यपछिको लासमाथि पनि
एउटा रूख रोपेर जाऊ;

पैतलादेखि शिरसम्म खिइएर पनि

एकलै- एकलै हिँड्दै जाऊ । □

[दिघिलो अंकबाट क्रमशः]

आनन्दकुटी विहारगुठी, स्वयम्भू

आ. व. २०४७।४८ का लेखा टिप्पणीहरू

टिप्पणी २ - ग्रन्थप्रकाशन

(क) यस वर्ष निम्न ग्रन्थहरू प्रकाशित भएका छन् । जसवापत रु. ३८,४७२।- भूक्तानी भएको छ ।

१. अमृतांजली	१८,३६०।-
२. उदान	८,७६३।-
३. अंगुलीमाल	११,३९६।-
जम्मा	रु. ३८,४७२।-

(ख) यस वर्ष निम्न ग्रन्थहरू प्रकाशनकार्य प्रगतिमा रहेको छ जसमा यसवर्ष रु. १२,६७६।- भूक्तानी भएको छ ।

१. अभिधर्मर्थ	८,६७६।-
२. शब्द संग्रह	४,०००।-
जम्मा	रु. १२,६७६।-

(ग) २०४८ आषाढ मसान्तमा ग्रन्थहरूको मौज्दात बिक्री मूल्यमा रु. २,०४,६७७।- रहेको छ ।

(घ) ग्रन्थप्रकाशनतर्फ भूक्तानीको आधारमा खर्च लेखने तथा बिक्री बितरणबाट आजित रकम प्राप्तिको आमदानी लेखने गरिएको छ ।

मिश्रु मंत्री
सचिव

हास्रो संलग्न प्रतिवेदन अनुसार
चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
कोमलबहादुर चित्रकार
के० बी० चित्रकार एण्ड कंपनी

मिश्रु कुमार
प्रध्यक्ष

आनन्द

आनन्दकुटी विहारगुठी, स्वयम्भू

आ. व. २०४७।४८ का लेखाटिपणीहरू

टिप्पणी ३ – संस्थापन खर्च

	रु.
डांकतार टेलिफोन	१७,४३१०६
स्वास्थ्य-उपचार	६५४१००
पारिश्रमिक	६,७५०१००
अतिथिसत्कार	१,१८०१००
मर्मत सम्मार	२२,३२२१००
बिजुली महसुल	२,१००१००
मसलन्द	४,६४४।६४
बैंक कमिशन	६५८।००
साइकल	३,७८।००
विविध	२,१६।००
जम्मा	<hr/> ६१,३१०।००

टिप्पणी ४ – बैंक मौजदात

बैंकतोंग बचत हिसावमा (गुठी)	२७,५८।२४
बैंकसंग बचत हिसावमा (आनन्दभूमि)	३,१८३।५६
बैंकसंग बचत हिसावमा (ग्रम्तकोष)	५४५।००
जम्मा—	<hr/> ३१,३१३।८०

मिश्र मंडी
सचिव

हाज्रो संसाधन प्रतिवेदन अनुसार
बाट्टड एकाउण्टेण्ट
कोमलबहादुर चित्रकार
के० बी० चित्रकार एड कंपनी

मिश्र कुमार काशयण
ग्राम्यका

आनन्दकुटी विहारगुठी, स्वयम्भू

आ. व. २०४७।४८ का लेखा टिप्पणीहरू

टिप्पणी ५ – अक्षयकोष

- (१) आनन्दकुटी गुठीको प्रबन्धपत्रको दफा ३ (३) को अभिप्राय अनुसार गुठीलाई प्राप्त भएको अनुदान आदि अक्षय रकम राखिकन त्यस रकमको लगानीबाट आजित व्याज, मुनाफा वा आयस्ताबाट मात्र गुठीको खर्च व्यहोर्न सकिने भएको हुँदा आजीवन सदस्यताशुल्क, आनन्दभूमिको आजीवन ग्राहकशुल्क तथा अनुदान, चन्दा, दानपत्रबाट प्राप्त रकमलाई अक्षयकोषमा जम्मा गरिएको छ। लगानीबाट आजित लाभमात्र गुठीको उद्देश्य अनुरूप कार्यसञ्चालनमा प्रयोग गरी बचत हुन आएको रकम साधारण कोषमा संकलन गरिएको छ र त्यस कोषको रकम कार्यकारिको समितिको निर्णयानुसार खर्च गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ।
- (२) भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले बहाँको शेषपछि मात्र गुठीले व्याज पाउने गरी आनन्दकुटी विहारगुठीको नाउँमा रु. ५०,०००।- को मुद्राती खाता खोलिदिनुभएको मा यसबाट देखि पाउनुपर्ने व्याज बैंकले आको वर्षमात्र जम्मा गरिदिने भएको छ।
- (३) अमृतकोष खडागारी रु. १,२५,०००।- बचत ऋणपत्र खरीद गरिएको मा त्यसको व्याज अर्को वर्षमात्र जम्मा गरिदिने भएको छ।
- (४) अक्षयकोषमा जम्मा गर्न नपुग भएको रु. १,१२,७७२।७१ बाकी रहेको हुँदा सो रकम तीन वर्षभित्रमा पूर्ति गर्ने लक्ष्य राखी सो पूर्ति गर्न नसकुंजेल निर्माणकार्य तथा प्रश्यप्रकाशनमा खर्च कटौती गरिनेछ।
- (५) भिक्षु अमृतानन्दको जीवनी सम्बन्धी मिडियो फिल्म निर्माण गरी २०० प्रति व्यासेट तयार पार्न रु. ८७,४०६।- खर्च भएका छन्। उक्त मिडियो निर्माण गर्न दाताहरूबाट रु. ५८,३८०।- छन्दा संकलन भएको र तयारी व्यासेट बिक्री गरी रु. ७,३००।- प्राप्त भएका छन्। ७० प्रति तयारी व्यासेट मौज्दात-मा बाकी रहेको छ।

भिक्षु मंत्री
सचिव

हाऊ संलग्न प्रतिवेदन अनुसार
चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
कोमलहादुर चित्रकार
के० बी० चित्रकार एण्ड कंपनी

भिक्षु कुमार काश्यन
सचिव

भौतिकवादी बुद्ध र बौद्ध धर्म

- पुरुष शाक्यवंश

संसार विचित्र छ । यस विशाल भूभागमा सर्वत्र असमाने असमान छ । कुनै भूभागमा सूर्यको उदय हुन्छ । कहीं अस्त् कहीं सगरमाथा जस्तो उच्च हिमपर्वत कहीं गहिरो प्यासिफिक समुद्र । कहीं भुइँचालोको कम्पन कहीं ज्वालामुखीको विष्टोटन, कहीं भतभती घोल्ने गरम छ, कहीं मुटु नै खाने जाँडो, कहीं प्लेग जस्तो महामारी कहीं हैजा जस्तो महामारीको प्रकोप, कस्तैलाई क्यान्सर जस्तो भयावह रोग छ त कस्तैलाई एड्स जस्तो खतरनाक रोग । कोही अति धनाढ्य कोही एक छाकसम्म खान धौधौ हुने वरिद्र । कोही अति सुन्दर कोही एकदमै कुरुप कोही देवतुल्य सम्मानित कोही पानीसम्म पनि नचल्ने अछूत । यस असमान परिस्थितिको सुख्य कारण के हो र कुन अदृश्य शक्तिले यो सञ्चालन गरेको छ ? यसको सकारात्मक जबाक कहींबाट पाउन समर्थ छैन । यसबाट भ्रामित भएर देवपूजा र देवमत्त जस्तो आधारहीन अन्धविश्वासमा लाग्ने अध्यात्मवादीहरू भन्छन् संसार विचित्र छ । देवलिला अपररपार छ, कर्मफल भोग्नुपर्ण न कस्तै तारेर तर्छ । एकमात्र कल्याणको बाटो छ देवशरणमा । पर्नु, देवताको पूजा गर्नु आस्था गर्नु यस्ती न आध्यात्मवादी (मति मार्ग) भन्नेहरूको उद्गार हो देवताप्रति आस्था र मति हो ।

विष्कीहरूको भनाइ छ संसार रणक्षेत्र हो । यहाँ ठूलो माछाले सानो माछालाई आपनो आहारा र बोजन बनाएको हुन्छ । निबंल भएर जन्मनु नै अभिशाप हो । यस लोकमा न सदाचार न व्याय नै छ, आपनो-आपनो व्याय सिद्ध गर्न सबै व्यस्त छन्, तत्पर छन् तसर्थ न यस

लोक छ न परलोक नै, शरीर नै आत्मा हो, मर्नु नै मुक्ति हो । धर्म गनले न सुख हुन्छ न सदाचार नै, धर्म नगनले न दुःखो हुन्छ न दुष्ट नै । आफू मरेपछि दूर्म राजा, तसर्थ जति जिइन्छ एवं प्रकारले सुखपूर्वक जिग्नी । यस सम्बन्धमा चार्वाकबादी भन्छन्—

यावज्जीवेत् सुखंजीवेत् ऋणकृत्वा धृतंपिवेत् ॥
भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः ।

जति बाँच्छौं सुखपूर्वक बाँचौं । आफुसँग धन नभए ऋण लिएर घिउ पिग्नी, आनन्दले मालपुवा खाग्नी । ऋणतिनं व्यर्थं चिन्ता नगरौ । शरीर भस्म भएपछि के जीवन पुनरागमन हुन्छ ?

एकातिर ईश्वरको सत्ता सर्वोपरि तथा ईश्वर नै विश्वसृष्टिकर्ता श्रेष्ठ तथा सर्वशक्तिमान् भएकोमा विश्वास तथा आस्था राख्ने अध्यात्मवादी छन् भने अर्को ईश्वरको सत्ताप्रति नै हाँक दिने नालिकबाद र चार्वाक सम्प्रदाय छन् । यस दुई परस्पर विपरीत समुदायहरूमा विश्वासगर्नेहरूको दर्शनबाट अन्योलमा परिवर्तका सीधासादा मानिसलाई भ्रम हुनेबाट मुक्ति प्रदान गर्नको निमित्त भगवान् बुद्धद्वारा कार्यकारण सिद्धान्तमा आधारित हेतुबाद धर्मको प्रतिपादन गर्नुभयो । यो हेतुबाद धर्म पूर्ण भौतिकबादमा आधारित छ । भगवान् बुद्ध र अर्हतहरूले यस हेतुबाद धर्मलाई अनुभूतिद्वारा जान्न र देखन सक्न म हुने हुन्छ । तसर्थ त्यस्ताहरूको निमित्त, हिजो आज सूक्ष्म पदार्थलाई देख्न र जान्नको निमित्त विज्ञानलाई

जसरी आधुनिक उपकरण र प्रयोगशालाको आवश्यक छ, त्यो बुद्ध र अहंतको निम्नि आवश्यक छैन तर भगवान् बुद्धको पालामा उक्त उपकरण र प्रयोगशाला उपलब्ध नम्हएको कारणले जनसाधारणलाई स्थिति वास्तविक धर्म सुलभ तरीकाले बोध गर्न सम्भव मएन। त्यस समयमा मुख्य दुई प्रकारका धर्महरू छन्, एउटा अति बामपन्थी नास्तिक धर्म र अर्को अति इक्षिण पन्थी पुनर्जन्म र सनातनधर्ममा विश्वास गर्ने ग्रन्थ्यात्मवादी धर्महरू छन्। भगवान् बुद्धको भौतिकवाद धर्म जन साधारणलाई बोध गर्न अर्को कुनै उपाय नम्हएकोले यस आस्तिकवाद धर्म र नास्तिकवाद धर्मको बीचमा ग्रन्थस्थित गरी धर्म बोध गराउनको निम्नि मध्यममार्ग नामकरण गरेको हुनुपर्छ। भगवान् बुद्ध पनि सनातनधर्ममा विश्वास गर्ने ग्रन्थ्यात्मवादीहरू जस्तै पुनर्जन्ममा विश्वास गर्नु हुन्छ तर यमराजके स्वर्ग र नरकको प्रशासनिक कार्यमा विश्वास गर्नुहुन्न र कार्यकारण सिद्धान्त अनुकूप धर्म सञ्चालन हुनेमा विश्वास गर्नुहुन्छ।

भगवान् बुद्धद्वारा प्रतिपादित गर्नुभएको धर्ममा मुख्यतया दुई विषयहरू छन्, ती हन “नाम रूप”धर्म। रूप अन्नाले भौतिक पदार्थलाई जनाउँछ भने “नाम” अन्नाले अनअथवा चेतनालाई जनाउँछ। यस नामको ज्ञान ने सूक्ष्मतम भौतिक पदार्थ र चेतनाको ज्ञान हो। यस सूक्ष्मतम पदार्थ र चेतनाको ज्ञान ने विज्ञान तथा धर्मको ज्ञान हो, अज्ञाको ज्ञान हो।

शुद्ध विनय पालन गर्ने र धर्ममा प्रतिस्थित तथा विद्वान् भनी सर्वसाधारण जनतामा कहलिएको मिक्खुहरूबाट राजनीतिमा विशेष रुचि समेत लिई उत्पत्ताका साथ भाग समेत लिन तयार भएको परिप्रेक्षालाई विचार गर्दा १६ औं संतान्दीमा विश्वरङ्ग

मञ्च राजनीति क्षेत्रमा बहित हल्का मध्याएको प्रस्थात दार्शनिक मार्क्स एङ्गेल्सको भौतिकवाद र बुद्धद्वारा प्रतिपादन गरेको भौतिकवादको बीचमा तुलनात्मक अध्ययनबाट बुद्धमं र मार्क्स एङ्गेल्सको भौतिकवाद सही रूपमा जान्ने र बुझ्ने विशेष महत भिल्लैछ।

भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छः-

अनिच्छावत सङ्कलारा उत्पादवयधमिनो ।

उपजिफ्त्वा निरुज्जन्मित तेसं उपसमो सुखो ॥

सबै संस्कार अनित्य हुन्। उत्पन्न हुनु र नास हुनु ने यस धर्मको स्वभाव हो। उत्पन्न भइकन नास हुँदाहुँदै (विश्वयना साधनाद्वारा) यसको पूर्ण तथा उपशमन हुनु पुनः उत्पन्न हुने क्रम समाप्त हुनु त्यही ने परम सुख हो, निर्वाण हो।

यावत् सबै स्थितिहरू, वस्तुहरू र घटनाहरू प्रतिक्षण नास हुँदै जाने, विजाउँदै जाने र त्यसको ठाउँमा नयाँ उत्पन्न भइरहने र बदलिरहने यो प्रकृया क्षण-क्षण प्रतिक्षण चलिरहन्छ, कहिले रोकिँदैन, यही परिवर्तन तथा अनित्यता ने नित्य स्वभाव हो, विज्ञान हो र स्थर्म हो। भगवान् बुद्धद्वारा प्रतिपादन गरेको धर्मको यहि ने स्वभाव हो धर्म हो मुख्य भाव र सार हो। एङ्गेल्स भन्नुहुन्छ —

“सम्पूर्ण प्रकृति सबमन्दा सानो चिजदेखि सब-मन्दा ठूलोसम्म बालुबाको कणदेखि सूर्यसम्म, जीवकोषदेखि मानिससम्म जन्मिरहने बढै जाने, समुद्रको उठ्दौ र ज्वरों छालको अवस्थामा गति र परिवर्तनको अटू अवस्थामा रहन्छ। (फेडरिक एङ्गेल्स— प्रकृतिको दृम्बात्मक भौतिकवाद)

माथि उल्लेख गरेका बुद्ध तथा एङ्गेल्सको दर्शन अनुसार सबै भौतिक पदार्थहरू प्रतिक्षण नयाँ उत्पन्न

हुने र पुरानो बिलाएर जाने विषयमा एक अर्कोसंग पूर्ण रूपमा भिल्न आउनु धर्मको नाममा पुनः एक नयाँ अध्याय र नहस्त्वपूर्ण विषय बन्न गएको छ । सबै धर्म अध्यात्मवादीमात्र नभई पूर्ण वैज्ञानिकवादमा आधार भएको धर्म पनि यस विषयमा भएको तथ्य बोद्ध धर्मले प्रमाणित गरेको छ । यसबाट बुद्धधर्म खाली बोद्धहरूको निम्न मात्र सत्य तथा पवित्र धर्म नभई बोद्ध धर्मको पूर्ण सत्यतामा आजको वैज्ञानिक तथा दार्शनिकहरूलाई समेत ठूलो छाचम्म र गहन विषय बन्न गएको छ ।

विज्ञानवादीहरू जस्तै बुद्ध पनि आधारहीन, अन्धविश्वास र केवल अध्यात्मवादको नाराले मात्र विश्वास नगर्ने, कार्यकारण सिद्धान्तमा आधारित हेतुबादी हुन् । हेतुबाद सम्बन्धमा महान् दार्शनिक धर्मकीति भन्नुहुन्छ “न चेकं एकं एकस्माद् सामग्र्या सर्वसम्पवः (एकबाट एक एक चीज होइन, समूहबाट सबै उत्पत्ति हुन्छ) । सगवान् बुद्ध हेतुबादलाई यसरी व्यक्त गर्नुहुन्छ,” कुनै पनि पदार्थ अथवा घटना उत्पन्न हुनुको ऐउटे मात्र कारण हुँदैन, त्यसको निम्न अनेक कारण र बस्तुहरू समूह भिलेर बनेका हुन्छन् । कुनै एक ठोस कार्यको निम्न एक ठोस कारण नै आवश्यक छ । तो कारणहरू मध्ये ऐउटा सानो कुरोमात्र नभए पनि यसो ठोस काम बन्न सक्दैन । महापण्डित राहुल सांकृत्यायनले अनित्यवादी बुद्ध भन्ने आपनो लेखमा हेतुबाद सम्बन्धमा उल्लेख गर्नुभए अनुसार “बोद्ध दर्शन अनुसार कार्य, कारणबाट बिलकुल अलग चोज हो अर्थात् कारण बाट गुणात्मक परिवर्तनसंगे कार्य उत्पन्न हुन्छ र यही गुणात्मक परिवर्तन (सर्वथा अभिनवकार्य) तवसम्म हुन उत्पन्न जबसम्म सबै कारण आवश्यक परिमाण (सामग्री) भए जस्ता हुँदैन् । कार्यकारणको यस कल्पनामा

गुणात्मक परिवर्तन र कारणका परिमाणका कुराहूह आउने गर्नेगन्तु” ।

बुद्ध हेतुबादी भएको कारणले अरु धर्मका धर्मविलम्बीहरू विशेष गरेर वैदिक धर्मवादीहरू बुद्धलाई नास्तिकको संज्ञाबाट हेनेगर्नेत्र । उदाहरणको निम्न तिलक मान गुमाजूले लेखनु भएको के बुद्ध धर्म हिन्दू धर्मको शाखा हो ? भन्ने किताबमा उल्लेख गरेको बाल्मीकि रामायणको प्रयोग्याकाण्डमा याकव जवालो र रामचन्द्रको बीचमा छलफल हुँदा एक प्रसंगमा रामचन्द्रको मुखबाट बाल्मीकिले निम्न इलोक भनेका छन् -

“यथा हि चोरः स तथा हि बुद्ध
स्तथागतं नास्तिकमात्र विद्धि ।
तस्माद्विद्यः शक्यतमः प्रजानां
सनास्तिके नाभिमुखो बुद्धः स्यात् ॥”

अथवा चोरलाई जुन सर्वाय दिन्छ बोद्धमत मान्ने नास्तिकलाई पनि त्यस्तै सर्वाय दिनुपर्छ । प्रजाको बुद्धि शुद्ध गर्नका निम्न राजाले दण्ड दिन मनासिव छ । अधर्ममा हिँड्ने नास्तिकसित वाह्यण अथवा जानी पुरुषले बोल्नुहुँदैन । यस श्लोकले केवल बोद्ध धर्मलाई मात्र आलोचना गरेको होइन, बोद्ध धर्ममान्ने अर्थवित्तहरूलाई समेत समाजबाट बहिर्भार गराउने नियत समेत भएको देखिन्छ । यस श्लोकले यो पनि सिद्धगरेको छ कि वैदिक धर्मविलम्बीहरू विज्ञान तथा भौतिकवादप्रति कति कोषभाव व्यक्त गर्न र वैदिक वादीहरू आधुनिक विज्ञानभन्दा कति टाढा छन् ।

बोद्धवर्णन र मात्रसं एङ्गेलसको दर्शनमा मुख्यतया दुई पक्षहरू छन् । ऐउटा भौतिकवाद र अर्को चेतन ।

भौतिकवाद सम्बन्धमा मावर्स एङ्गेल्सको विचार बुद्धको विचारसँग ठ्याकै मिल्न आएको सम्बन्धमा माथि उल्लेख गरिसकिएको छ । अबचेतना सम्बन्धमा मावर्स एङ्गेल्स र बुद्धको विचार तुलना गर्दो । चेतना सम्बन्धमा मावर्स एङ्गेल्स र बुद्धको विचारमा पूर्ण एक अर्कोसँग विपरीत छ । यस सम्बन्धमा मावर्स भन्नुहुन्छ—“मानिसको भौतिक अस्तित्व उनीहरूको चेतनाद्वारा निर्धारित नभई उनीहरूको चेतनामे उनीहरूको सामाजिक भौतिक अस्तित्वबाट निर्धारित हुन्छ” भौतिक तत्त्व र चेतनाको प्राथमिकताको आधारभूत सवालमा एङ्गेल्स भौतिक तत्त्वको प्राथमिकतालाई मान्दछ । यस सम्बन्धमा एङ्गेल्स भन्नुहुन्छ “भौतिक तत्त्व भनेको उपज होइन तर मन स्वयं ने भौतिक तत्त्वको उच्चतम उपजमात्र हो । (एङ्गेल्स लुडविक पवारवाखा नेपाली सस्करणबाट)

मावर्स एङ्गेल्सको भनाइ अनुसार चेतना प्रकृतिको उपज हो, पदार्थको स्वभाव हो । चेतना मानिसको वरिपरि रहेको भौतिक परिवेशसित घनिष्ठ रूपमा सम्बन्धित छ र त्यसबाट प्रभावित भएर काम गर्दै ।

तसर्थ चेतना कुनै बस्तु होइन । त्यसलाई देखन र फोटो उतार्न सक्दैन । खालि चिन्तन खगत्का बस्तुहरू र घटनाहरूको नीव मान्न हो । यसबाट प्रहट हुँच चेतना कुनै पदार्थ नभई खालि घटनाहरूको नीव मान्न हो । आब बुद्धको मन अथवा चेतना सम्बन्धमा विचार गर्दै भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ—“मनो पुबङ्गमा धम्मा मनो सेतु मनो मया” (मन सबै चित्तवृत्तिहरूको अगुवा हो । मन ने थेष्ठ हो, प्रमुख हो, प्रधान हो, सबै मनबाट ने उत्पन्न हुने हो ।) यस इलोकबाट मन अथवा चेतना चित्तवृत्तिहरूको अगुवा हो र मनबाट ने सबै पदार्थ उत्पन्न हुने हो । भनाइको तात्पर्य मन भौतिक पदार्थमा उत्पन्न हुने अणुकणको पदार्थ जस्तै उत्पन्न हुने अति सूक्ष्म पदार्थ हो । यस सम्बन्धमा कुनै भूममा पर्नु आवश्यक छैन । बौद्ध दर्शन “अभिधर्म” मा मन अथवा चेतना सम्बन्धमा विस्तृत धर्मन गरी मनको तरङ्ग “नाम रूप” “मन्त्र रूप” समूहमा उत्पन्न हुने भौतिक रङ्गमन्दा ‘नाम’ समूहमा उत्पन्न हुने चेतना अथवा मनको तरङ्गसँग धेरै गुना सानो भएको र ठोस तरङ्गको रूपमा भएको स्पष्ट किटान गरी वर्णन गरेको पाइन्छ । [क्रमशः]

(भजन)

गुरुसमक्ष पापदेशना

भो गुरु ! आयों प्रभुको शरणमा ।

दण्डवत् गर्न कोमल चरणमा ।

गुरुबाट हामीलाई पाई करुणा ।

छल्दणी खुल्यो ज्ञानहपि आँखा ।

घुमोफिरी आयों, विभिन्न जुनीमा ।

बल्ल पुर्यों प्रभुको शरणमा ।

पाप सबै ने नाश भई हामीमा ।

अनु. दिव्यरत्न तुलाधर

कोषधरय भई प्राप्त होस् करुणा ।

अभिमान आयो गुरु द्वोहुँदा

पाप पनि बद्यो संघद्वेह हुँदा

नाश भई पाप चित्त शुद्ध हुनमा

बोधज्ञान निम्ति यति ने हो इच्छा ।

दुःख भय अन्त भई प्राणीहरूमा

जय होस् इति श्री प्राणीहरूमा ॥ □

“क्यास्बोडियाली शरणार्थी क्याम्पमा बौद्धहरूको समस्या”

-अस्सजित, थाइलैण्ड

गत जुलाई महिनाको अन्तिम हप्तामा दुई विनको लागि थाइलैण्ड स्थित क्यास्बोडियाली शरणार्थी क्याम्पमा गएको थिए । यसबाट मलाई धेरे कुराहरूको मनुष्व भयो । मुख्यतः त्यहाँ बस्नेहरूको समस्या र उनीहरूको इच्छा हुनत मलाई धेरे कुराहरूबारे लेखन मन लाग्छ तर पनि यहाँ खास बौद्धहरूको समस्याहरूलाई मात्र प्रकट गर्दैछु ।

बाह्र वर्षअघि यी निर्दोषी जनताहरू आपनो देशमा लडाईंको कारणले देश छोडी थाइलैण्डमित्र पसेका पिए । आपनो देश छोडी कसलाई मात्र अकाङ्को देशमा शरणार्थी भएर बस्न मन लाग्छ र ? तर उनीहरू बाध्य भएर आपनो ज्यानको मायाले आएका थिए । नआउनु पनि किन ? खमेर रुज्जको अधीन क्यास्बोडिया परेपछि चाचाँ लाख क्यास्बोडियाली जनताहरू मारिएका थिए । कसैले आपनो आमा, बाबू छोडेर कसैले आपनो प्रिय ओरा छोरीहरू, कसैले आपनो दाजु, माइ छोडेर कसैले आपना दिवो बहिनीहरूलाई छोडेर भागेर आउनुपन्थ्यो । उनीहरू आपनो देशमा आफन्तहरूलाई के कसो भयो क्यों कसलाई थाहा छैन । शायद मारियो कि ? शायद क्यों पूर्वक जीवन बिताउँदैछन् कि ? अहिले उनीहरू क्युन राष्ट्रसंघको अधीनमा छन् ।

म दुइटा क्याम्पमा गएको थिए । तो हुन एउटा “इ-दाङ्ग” भन्ने र छर्को “साइड-टू” । खाउ-इ-हरूमा ५०,००० भन्दा बढी र साइड-टूमा ३,००,०००

भन्दा बढि जनताहरू शरणार्थीको रूपमा दुख कष्ट सहेर एक एक परिवार एक एक झुप्रोमा बस्दैछन् । तिनीहरू धेरे जसो बौद्ध धर्मावलम्बी हुन र येरबाद निकायका अनुयायीहरू हुन् । ती मध्ये केही इस्लामधर्म माज्ञे हरू पनि छन् र थोरै छन् । अहिले आएर १२ वर्ष मित्रमा त्यहाँ इसाई पनि उत्पत्ति भयो । इसाईधर्मालम्बीहरू दिनका दिन बढ्दैछन् । त्यसको कारण छ । आपनो परिवारको लागि इसाईधर्ममा जाने वा इसाईधर्म माज्ञे बाध्यता छ । यही हो बौद्धहरूको समस्या जीवनको लागि धर्म परिवर्तन गर्नुपर्ने । यस्तो गर्न धेरे जसो शरणार्थीहरूलाई अमेरिका, क्यानाडा, अस्ट्रेलिया र फ्रान्स जस्ता देशमा गएर जीवन बिताउन पाउँथे । त्यहाँ गएर उनीहरूले त्यहींको नागरिकता पाउन सक्ये । अहिलेसम्म पनि जानसक्छन् कोशिश गरे भने । जाने पनि गर्दै छन् । पहिले सबै धर्मका अनुयायीहरू जान पाउँथे, तर अब आएर इसाई अनुयायी भएमा मात्र सजिल्सेंग जान सकिन्छ रे ! त्यसैले बौद्ध धर्मावलम्बीहरू आपनो धर्म छोडेर इसाई धर्ममा जाँदैछन्, आपनो इच्छा विना । त्यसैले पश्चिमी देशहरूले शरणार्थीहरूलाई शरणार्थीको रूपमा महत मात्र गरेको होइन कि बाध्यतामा पारेर धर्म परिवर्तन गराउने कोशिश पनि गर्दैछन् । यो एक ठूलो समस्या हो बौद्धहरूको ।

अर्को कुरा के हो भने बौद्ध बहुल भएको क्याम्पका जनसमूहहरू बीचमा किन बौद्ध बिहार नव-

नाइकल इसाईधर्मको गिरिजाघर (Church) हुन पुर्यो र बौद्ध बिहार व्याप्तको जनघनत्व कम भएको कठाडमा पन्यो त के यही हो संयुक्त राष्ट्र संघले शरणार्थीको हुँसियतले मद्दत गरेको ? यसको कारण के हो ? जसले गर्दा बौद्धहरू सन सन कम हुँदै गयो । उनीहरूले किन त्यसो विभिन्न तरिकाबाट धर्म परिवर्तन गराउन खोजे ? अडा उत्पन्न गराई मात्र धर्म परिवर्तन गराउन किन नखोजेको ? यो हो दोशो समस्या ।

एर्को कुरा के हो भने बौद्ध धर्मप्रति श्रद्धा भएका जनताहरू धेरै ने बाँको छन् । त्यसरी विभिन्न कारणले बाध्यता भए पनि कर्म जनताहरूमात्र इसाईधर्ममा जाने गरेका छन् । त्यसले बौद्ध बिहारहरू व्याप्तको कठाडमा (किनार) परेपनि मिक्षुहरूलाई उनीहरूले राख्नरी नै पालेका छन् । त्यसले आपनो जीवन बिताउन मिक्षुहरूलाई त्यति समस्या छैन नै भन्नुपर्छ तर समस्याके हो भने मिक्षुहरूलाई त्यहाँ अंग्रेजी र फ्रेन्चमात्र पढाउँछन्, धर्म बारेमा केही पनि तिकाउँदैन । जस्तै भाषाको बारे पाली भाषा नै भनौं । त्यहाँको पाठ्यक्रममा यसलाई कुनै स्थान छैन । त्यसो भयो भने आपनो धर्मको लोक भएको पालीभाषा ती मिक्षुहरूको दिमागबाट मेहिने

ज्यो भने उनीहरूले आपनो धर्मको ज्ञान कसरी पाउलान् ? आपनो धर्मलाई कसरी रक्षा गर्न सक्लान् ? यो हो तेष्वो समस्या ।

एर्को के हो भने पालीभाषाको अध्ययन गर्न नपाउनुका साथै आपनै खेमेर भाषा पढ्ने धर्मका पाठ्यक्रम पनि पाइँदैन । खालि साधारण एक दुइबटा किताब मात्र पाइन्छन् । त्यो पनि महङ्गो मूल्यमा बेच्ने गर्दछन् । अनि व्याप्तमा केही काम नगरी संयुक्त राष्ट्रसंघको मद्दतबाट पेट भर्ने जीवन बिताउँदैरहेका जनताहरूले कहाँबाट पैसा त्याएर त्यो किताब किम सक्छन् र ?

यसो हुँदा भिक्षुहरूलाई कसरी आपनो धर्मको ज्ञान हुन्छ र ? त्यसरी ज्ञान नभएका भिक्षुहरूले कसरी अनुयायीहरूलाई उपदेश दिन सक्ला ? उपदेश सुन्न र पढ्न नपाएका जनताहरूले आपनो धर्मको कुरा कसरो थाहा पाउलान् ? त्यसरी धर्मको ज्ञान नभएका भक्त जनहरू किन आफूलाई बौद्ध भएर बौद्ध भक्त आहलान् । यसरी आफू बौद्ध भएर बौद्ध भक्त नचाहेपछि उनीहरूले मद्दत गर्नेहरूको इच्छाको धर्मप्रति नलाग्ला ? अनि बौद्ध धर्मको अस्तित्व त्यस व्याप्तबाट कसरी चाँड नाहोला ? □

बाल-मूर्ख-असत्पुरुषहरूको संगत छोड, ज्ञानी
महात्माहरूको सत्संग गर्न खोज, दिनरात पुण्य गर
सधै यो संसारको अनित्यतालाई स्मरण गर !

लोक नीति

पाल्पाका बौद्ध गतिविधिमा भिक्षु अमृतानन्द

-छत्रराज शाक्य, तानसेन

नेपालमा थेरवादी बुद्धधर्मको पुनर्जागरणको प्रारम्भिक चरणमा ने तानसेन पाल्पामा पुनर्जागरणको लहर चलेको मान्युपर्दछ । काठमाडौं उपर्यकामन्दा बाहिरको एक महत्त्वपूर्ण बौद्ध केन्द्रको रूपमा तानसेनलाई लिन सकिन्छ । प्रारम्भमा भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी पाल्पाबाट नजिक पर्ने हुँदा पाल्पाका तैनाथ बाला बडाहाकिम ज. खड्गशमशेरले वि.सं. १६५० तिर लुम्बिनीमा अशोकस्तम्भको उत्खननकार्य गर्दा तानसेनका शाक्य वज्राचार्य बौद्ध परिवारहरूमा सो लुम्बिनीबाटे र बौद्ध धर्मको चर्चा परिचर्चा पर्याप्त मान्यमा हुन थालेको मान्युपर्दछ । सो घटनाले पनि धेरै आडिदेखि तानसेनमा बुद्धधर्मको पुनर्जागरणकार्यमा सधाउ पुग्न गएको अनुभाव लगाउन सकिन्छ । हाल विश्वका विभिन्न देशहरूबाट बौद्ध तीर्थयात्रीहरू लुम्बिनी दर्शनार्थ आउँदा धेरै जसो तानसेनमा पनि आउने भएकाले पनि वर्तमानमा पनि बौद्ध गतिविधि उल्लेखनीय रूपमा भएको देखिन्छ ।

एकत्रिका सेनवंशको राज्य कहलिएको पाल्पाले नेपालराज्यको इतिहासमा विभिन्नरूपले महत्त्वपूर्ण स्थान राख्दछ । पाल्पाजिल्लाले राष्ट्रलाई ने राष्ट्रिय बोक्नको विविध क्षेत्रमा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा व्याप्तिप्राप्त व्यक्तित्वहरू दिन सफल भएको छ । यही अतिरेकमा आचार्य भिक्षु अमृतानन्दलाई हामी लिन्छौं । उहाँको गृहस्थी नाम लालकाजी शाक्य थियो । उहाँको

जन्म तानसेनको भीमसेन टोलमा वि.सं. १६७५ मा भएको थियो । गृहस्थी लालकाजीको बाल्यकाल तानसेनको द्व्यमरणगंज, तीनधारा र श्रीनगर डाङ्डामा बाल्य सखाहरूसित ने बित्यो । बालककालदेखि ने उहाँ चलाक र बढी शूरो स्वभावको हुनुहुन्थ्यो । आपना साथमा हिँड्ने ५-७ जना साथीहरूलाई बराबर मिठाई किनेर खाउने उहाँको आदत थियो । धुमकड स्वभावको पनि थियो । युवा अवस्था पुग्दा नपुग्दै धेरै पटक नेपाल र भारतका विभिन्न शहरहरूमा घरबाट भागेर गएका थिए । वि.सं. १६८५ मा १४ वर्षको उमेरमा उहाँको विवाह भयो । विवाह भएको केही समयपश्चात् भारतको कुशीनगरमा पुगी उ चन्द्रमणि महास्थविरको उपाध्यायत्वमा र अगस्त १६३६ मा उहाँ श्रामणेर हुनु भयो । पछि श्रीलंकामा पेलेन वजिरजाण महास्थविरको उपाध्यायत्वमा सन् १६४० मा उपसम्पदा ग्रहण-गरी भिक्षु हुनु भयो । श्रीलंका र वर्मामा बुद्धधर्म सम्बन्धी अध्ययन गरिसकेपछि सन् १६४२ मा काठमाडौंमा फर्के-पछि आपनो जन्मभूमि तानसेन पाल्पामा बराबर आउने गर्नुहुन्थ्यो । पाल्पाली बौद्धहरूलाई उहाँले विभिन्नरूपले सहयोग पुऱ्याउनु भएको थियो ।

त्यसबेला पाल्पाली बौद्धहरूलाई चूडाकर्म संस्कार गर्ने पाइन र काठमाडौंका आ-आपना वही बहालहरूमा जानुपर्दथ्यो । यो प्रथा साहै छाचिलो र दुःखकर थियो । वि.सं. २००८ सालतिर भिक्षु शाक्यानन्द महा-

स्थविरको नेतृत्वमा एक टोली काठमाडौं गएर भिक्षु अमृतानन्दविशित भेटेर चूडाकर्म तानसेनमे गराउनेदारे कुराकानी गयो । त्यस्तै भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरको नेतृत्वमा पूर्व भोजपुरबाट पनि केही व्यक्तिहरू काठमाडौंमा चूडाकर्म विषयमा कुरा गर्न गएका थिए । यसरी भिक्षु अमृतानन्दको नेतृत्वमा भिक्षु शाक्यनन्द भिक्षु सुबोधानन्द र अन्य केही गृहस्थीहरू नारायणहिटी राजदरबार पुगे । श्री ५ त्रिभुवन सरकारसित भिक्षु अमृतानन्दले चूडाकर्म उपत्यका बाहिर तानसेन र भोजपुरमा पनि गर्न अनुमति दिने व्यवस्थाको लागि मागरात्मनुभयो र सो अनुसार राजाबाट स्वीकृति बक्ष सम्यो । यही हुकुमको आधारमा तानसेनमा उपत्यका बाहिर सर्वप्रथम वि.सं. २०११ सालमा तानसेनको आनन्दविहारमा शाक्य वज्राचार्यहरूको चूडाकर्म संस्कार संपन्न भयो । यसले गर्दा तानसेन र वरपरका बौद्धहरूलाई आर्थिक, सामाजिक र धार्मिक दृष्टिकोणले ज्यादै सुगम हुन गयो । पाल्पाली बौद्धहरूले अमृतानन्द भन्तेको यो योगदानलाई कहिले पनि विर्सन सबनेछैन ।

वि.सं. १६६२ मा शामणेर भइसकेपछि उहाँको-तानसेन आगमन बराबर भइरहन्थयो । संभवतया वि.सं. १६६४-६५ सालतिर उहाँ तानसेनमा आउनुभई ललितविस्तर पुस्तक प्रकाशित गर्न चन्दा संकलन गरी जानुभएको थियो । भिक्षु महाप्रजाबाट नेपाल भाषामा अनुवाद गरिएको ललितविस्तर बोधिचर्चा मोटो पुस्तक वि.सं. १६६७ मा कालिङ्गोङ्गबाट भिक्षु महाप्रजा र भिक्षु अमृतानन्दको अथक परिथमबाट प्रकाशित भएको थियो । जस्ता २० यान पुस्तक प्रकाशित भएको मा, सो पुस्तक अझै पनि तानसेनका केयो बौद्ध परिवारको घरमा

सुरक्षित साथ रहेको छ । त्यस्तै बु.सं. २४६२, वि.सं. २००५ सालमा नेपाल धर्मोदयसभा कालिङ्गोङ्ग भारतबाट बूद्धधर्म सम्बन्धी नेपालभाषामा 'धर्मोदय' मासिक पत्रिका प्रकाशित भयो । धर्मोदय सभाको मंत्रीको हैसियतले पत्रिका प्रकाशन कार्य लाई अगाडि बढाउन उहाँ विभिन्न ठाउंसा जानुभई चन्दा संकलन र ग्राहक बूद्धि गर्ने कार्यमा संलग्न हुनुभयो । उहाँके प्रेरणा र प्रयासबो फलस्वरूप तानसेनबाट पनि अत्यधिक मात्रामा धर्मोदय पत्रिकाको ग्राहक बनेका थिए । २००५ सालको वर्ष २ अंक १४ को धर्मोदय पत्रिकामा मात्र तानसेनका ५२ जना ग्राहकहरूको नाम उल्लेख गरिएको छ । यसको सार्व बूद्धधर्म सम्बन्धी विभिन्न पुस्तकहरू काठमाडौंमा प्रकाशित हुने र आफ्ने पुस्तकहरू तानसेनबासी ज्ञाति बन्धुहरूलाई बेलाबेलामा वितरण गरेर पाल्पाली बौद्धहरूमा बूद्धधर्मको चेतना बृद्धि होस् भन्ने मंगल कामनामा आफ्नो जीवनको अन्तिम घडीसम्म पनि संलग्न हुनुहुन्थयो ।

वि.सं. २००० देखि उपत्यकानायक शाक्यानन्द भन्ते तानसेनमा बस्नु भई नियमित रूपमा गुँलाधर्म देशना गर्न थाल्नुभएको ले पाल्पाली बौद्धहरूले बूद्धधर्म अवण गर्ने अवसर प्राप्त गरे । उपर्युक्त प्रकारका गति-विधिले गर्दा तानसेन पाल्पामा बौद्ध गतिविधिमा व्यापक विस्तार हुन मद्दत पुगेको थियो ।

वि.सं. २००४ मा आनन्दविहारमा ज्ञानमाला संघ र महाचैत्यविहारमा ज्ञानमाला सभाको स्थापना भएपछि उहाँले उक्त संस्थाहरूलाई निरन्तर मार्गदर्शन र विभिन्नरूपमा सहयोग गरिराख्नुभयो । जब जब विभिन्न संस्थाहरूले तानसेनमा बौद्ध कार्यक्रमको अयोजना

गरी निमान्त्रण गर्दथे, अमृतानन्द भन्तेले करुणा राखी उपस्थित भई पाल्पालीलाई हौसला प्रदान गर्नुहुन्थ्यो । वि. सं. २००६ मा आनन्दकुटी विद्यायोठिको स्थापना तानसेनका जापना जातिबन्धु परिवारका बालकहरूलाई शिक्षा दिलाउन काठमाडौं लागेका थिए ।

पाल्पालीहरूले उहाँलाई बिसंन नसबने अर्को पक्ष थ्यो हो उहाँको समसामयिक विषयमा सशक्त धार्मिक प्रवचन जब जब तानसेन आउनुभयो, आनन्दबिहार, महाचैत्यबिहार, होलन्दीबिहार र अन्य शिक्षण संघ-संस्थाहरूमा सशक्त प्रवचन दिएर बौद्ध शिक्षा सम्बन्धी चेतना जगाउन प्रयास गर्नुभयो । वि. सं. २००६ श्रावण २० गते आनन्दबिहारमा ज्ञानमालासंघबाट आयोजित सभामा प्रवचन गर्दे भन्नुभयो— “आजको जमानामा गृहस्थीहरूले विधिव्यवहारमा सुधार गरी मितव्ययी हुने प्रयास गर्नुपर्दछ । श्रावण २४ गते महाचैत्य विहारमा चूडाकर्म संघ तानसेनबाट आयोजित सभामा प्रवचन दिने क्रममा नेपालको बौद्ध इतिहासको सेवा गर्दै बौद्ध समाज छढीबादी हुनुको सट्टा प्रगतिशील हुनु पर्दछ भन्नुभयो । २०४१ चैत्र १२ गते ज्ञानमाला सभाबाट आयोजित महापरिवाण समारोह अन्तर्गत प्रवचन कार्यक्रममा भन्नुभयो— “जीवन घडी झै विरतर चल्दैछ । यस्तो अमूल्यजीवन हेयमाव रहीत बिताउनु पर्दछ ।” यसप्रकारले उहाँको धर्मदेशना गृहस्थी जीवनलाई सुधार्ने प्रेरणाप्रद हुन्थ्यो ।

वि. सं. २०२८ मा भिक्षु अमृतानन्द तानसेन आउनुभएको बेला वहाँ र ज्ञानमालासंघ परिवार बीच एउटा नयाँ बिहार निर्माण गर्न पाए वेश हुने कुराकानी चल्यो । यो सिलसिलामा भन्तेको कलमबाट कोरिएका अभिव्यक्तिलाई ने यहाँ उद्भूत गर्नु राज्ञो हुनेछ । “साँच्चे

३० शौ वर्षदेखि श्रद्धेय शाक्यानन्द महास्यविरले त्यस सतल बिहार (आनन्द बिहार) मा जीवन बिताइ सबनुभएको छ र पाल्पालीहरूलाई धर्मको प्रबोध गराउँदै आउनुभएको छ । वहाँले पाल्पालीहरूको लागि धेरै तपस्या गरिसक्न भएको छ । ३० वर्षसम्म शौबालयसम्म पनि नभएको ठाउंमा बसी जीवन-बिताइसक्नुभयो । वहाँके नाउंमा एउटा उचित बिहार बनाइदिनु राख्न हुनेछ । वहाँले पाल्पालीहरूको निमित्त गर्नुभएको त्याग र तपस्याको ऋण तिरे जस्तो पनि हुने थियो ।” प्रब्रजित भइसकेयछि आफु तानसेनमा स्थायी रूपमा बस्न नसके पनि शाक्यानन्द भन्तेले स्थायी रूपमा बसी पाल्पाली बुद्धधर्मको प्रचार प्रसारमा जुन झटुलनीय योगदान दिनुभएको छ, त्यसको कृतज्ञताभाव स्वरूप तानसेनको होलन्दी स्थानमा एउटा बौद्ध बिहार निर्माण गर्ने काममा अमृतानन्द भन्ते लाउनुभएको थियो । बिहार निर्माण समिति पठन भयो जसको अध्यक्ष पदमा अमृतानन्द भन्तेलाई नै पाल्पालीहरूले राखे । “आपनो जन्मस्थलको निमित्त केही सेवा गर्न पाउनु आहोभाइयको कुरा हो ।” भन्ने भावना लिएर होलन्दी बिहार निर्माणको लागि यथेष्ट भावामा बिदेशी दाताहरूबाट चन्दा संकलन गरेर र आपनै तर्फबाट पनि चन्दा प्रदान गर्नुभयो । सार्थे उक्त बिहारको लागि १२० धार्नाको सुनको जलप लगाएको भगवान् बुद्धको भव्यमूर्ति प्रदान गर्न थाइलैण्डका उपासिका श्रीमती रंगश्री र थाई बौद्ध टोली-लाई तानसेनमा अमृतानन्द भन्तेले आपनो साथमा ल्याउनुभएको थियो । वि. सं. २०२६ चैत्र २६ गते ज्ञानमाला संघ आनन्द बिहारबाट बालमन्दिर हलमा आयोजित समारोहमा थाई टोलीले उक्त बुद्धमूर्ति होलन्दीबिहारको लागि हस्तान्तरण गर्नुभएको थियो । बिहार निर्माण-

कार्य प्रारम्भ हुँदा भन्ते स्वयं करीब ४ महिना तानसेन बस्नुभई रेखदेख गर्नुभएको थियो । होलन्दी विहार-लाई हामीले अमृतानन्द भन्तेको आपनो जन्मस्थलको जाति बन्धुहरूको लागि संझनाको चिनोको रूपमा लिन सक्छौं । उक्त विहारलाई व्यवस्थित ढंगबाट संचालन गर्नु हामी पाल्पाली बौद्धहरूको कर्तव्य हुन आउँदछ ।

तानसेन शहरमा आपनैपनको शान्त र सौम्य वातावरण पाइन्छ, जहाँ चिन्तनशील विद्वान् लेखकहरू-लाई अनुकूल वातावरण सिर्जना गर्दछ । मिथु अमृतानन्द-लाई पनि यहाँको शान्त वातावरणले प्रभावित पारेको थियो भन्नुमा अत्युक्त नहोला । बुद्धकालीन ग्रन्थहरूको सिर्जनाकाल २०२८ सालदेखि पटक पटक भाहिनी दिन पालीग्रन्थको ग्रनुवाद, लेखन, साफी गर्ने काम तानसेनमै बस्नुभई संयादन गर्नुभएको थियो । बहाँसित कुराकानी गर्दा भन्ने गर्नुहुन्थयो— “तानसेनमा बडो गजवको शान्तमय वातावरण छ, हावापानी राम्रो छ, यहाँ ग्रन्थ अनुवाद र लेखन कार्य छिटो गर्न सकिन्छ ।” यसरी तानसेन आउनुहुँदा हामीले भरसक बहाँलाई लेखन कार्यमा बाधा नपरोस् भनी भेटन पनि विचार गरेर

जान्थ्यो तर भेटन गएपछि बहाँले समय दिनुहुन्थयो धर्मचर्चा गर्नुहुन्थयो । कहिले काहीै त राती ११ बजे-सम्म कुराकानी हुने गरेको यस पंक्तिका लेखकलाई स्मरण छ । यसरी धर्मचर्चा श्रवणबाट लाभान्वित हुन्थयो । नजिक बसेर बहाँसित कुरेपनि विषयमा कुराकानी गर्दा बहाँको कुरा गर्ने शैली प्रभावशाली हुन्थयो, बहाँको ओजपूर्ण व्यक्तित्व जटिक्न्थयो, गजवको प्रभाव पर्दथ्यो र कुराकानीको क्षण सजीव, गतिशील हुन्थयो ।

आनन्दकुटी विहार काठमाडौंमा प्रत्येक पटक जब अमृतानन्द भन्तेलाई भेटन गइन्छ, बहाँले सोध्ने गर्नुहुन्थयो । शावयानन्द भन्तेको बारेमा होलन्दी र ग्रन्थ विहारहरूको विषयमा तानसेनको बौद्ध गतिविधिहरूको सम्बन्धमा आदि । वहाँ सम्झना गर्नुहुन्थयो आपना बाल्यकालका साथीहरूलाई, नाताकुटुम्बहरूलाई विभिन्न व्यक्तिहरूलाई, पालीहरूलाई स्नेह गर्नुहुन्थयो । आशनो जीवनको अन्तिम समयमा पनि तानसेनका मा.वि.का गरीब तथा जेहांदार तीन जना विद्यार्थीहरूलाई छावबूति प्रदान गर्न अमृत छावबूति स्थापना गर्नुभएको छ । □

धर्मनिरपेक्षताको बचन बढ्ता

मानवीय स्वतन्त्रता र समानताको नारा एक विशेष धर्म, जाति र भाषावादको संस्कार त्यतिकै फरक छ जति परमार्थ धर्म र स्वार्थ धर्ममा छ । सबै धर्मको समान स्वार्थ एक धर्मको सापेक्षतामा छैन । हाम्रो समर्थन उसैलाई जसको घोषणामा धर्मनिरपेक्षताको बचन बढ्ता छ ।

— चेतना तामाङ्

The Drug Problem

Ganesh Mali

A guest comes to our home, and instead of welcoming him with some good food and a glass of drinking water, he is served with drugs - tea, coffee, cigarettes, beer etc. little realising that we are hastening him to his death. Cigarettes and all forms of tobacco contain several poisons that act upon our hearts, stomachs, livers, etc. and even cause cancer of various parts of our body. They also act upon our brain, making our mind dull and unfit for intellectual pursuits. Tannin and caffiene, in tea and coffee, stimulate the heart and produce more stomach acid. Such drugs not only hastens us to our death but also lessens our efficiency to work while we live.

Lord Buddha, the noble son of our beloved country, reminded us, centuries ago, of the need to refrain from using all kinds intoxicants and mind abusers (pamadatthana). In this category should be included not only hard core druge like alcohol, tobacco,

hasish, chares, opium derivatives, L. S. D., amphetamines, tranquilisers, hypnotics, etc., but also tea and coffee which are not only habit forming but are even injurious to health. But our foolishness is freely allowing us to use tobacco, alcohol, tea and coffee as if they are harmless ! And due to our foolishness we praise Lord Buddha by calling him the noble son of our country and at the same time debase him by being his most disobedient country people !

There are three very good reasons why Lord Buddha exhorted us to refrain from the use of drugs:- (a) they make our mind abnormal which may lead us to unreasonable behaviour and evil deeds and hence create unrest and trouble in the community, (b) they drain our mental energy and make it unfit to recieve the light of the dhamma which can shine only on a normal, healthy mind, (c) they slowly lead us to our material and moral downfall.

According to a recent report, about 80% of our population use drugs in one form or another, and the number of hard core drugs users alone has exceeded 30,000 ! the estimate in 1978 was only 75. The number of drug users in Nepal is increasing proportionately to the increase in the number of drug pushers, persons who make money illegally by selling drugs. There are people in the world who cultivate drugs instead of food grains, because drugs bring more money by killing drug addicts and destroying civilisations. And they do not know what harm they are doing to the world !

Just because of our foolishness including that of our government, the drug menace is rapidly spreading in our country. With all the worthless wisdom that we have, we are encouraging the production and sale of drugs like tea and coffee, alcohol and tobacco, etc. together with the absolutely ineffective slogan that they are injurious to health! Why does not our wisdom allow us to stop their production altogether if we know they are hazardous to health? Why cannot the government round up

everybody concerned with the drug menace (the druge pushers and users alike) and prevent them from continuing their hideous trade ? Must the use of drugs spread like the cancer of the society? Why should the government capitalise on the use of harmful things like tea and coffee, alcohol and tobacco? Social vices should not be allowed to grow just because they are favoured by a majority of fools !

One may argue that Lord Buddha called upon selected individuals only to refrain from the use of drugs. But, if the society legalises and popularises indulging in vice, how can the individual be saved ? It is not true that Lord Buddha used to have his eyes only on a few selected individuals, he was moved with infinite passion to save one and all ! His boundless concern for elimination of suffering for everyone in the world included peoples and animals alike. If the society goes on boasting at the number of cigarette factories and distilleries, if the society goes on marvelling at the name and fame of the drug dealers that become millionaires within months, then, inspite of the volu-

mes of our crocodile tears, the drug-fire will continue to blaze furiously and will soon convert the country into heapful of ashes of worthless people !

Those who have got a drug addict in their family know very well the problems created by drugs. The health, time and money of the addict is wasted in drugs. On the top of that, the tension that he creates in the family destroys the peace of the family and makes life a hell for them. Vandalism, theft and constant demand for money becomes a real problem and the worst part of it is that the drug addict does not die in a day. He may live for a decade or more, and within that time, the home is already converted into a place worse than hell.

The battle against drugs is not an easy one, but it must be fought at all costs. Both the drug users and the drug pushers know very well that they are doing a wrong and immoral act. They carry on their affair at top secret and cover it with bribery and crimes. But if the country is to be saved, all of us must fight the battle resolutely and tactfully.

Pledge to refrain from drugs and practice of refraining by a few people is not sufficient to control and eradicate the drug menace. There are people of weak and diseased mind who cannot resist the temporary pleasure given by drugs and usually these people are the victims of drug abuse. Knowing that drug is not a good thing, and get not being able to resist the temptation, such people easily become drug addicts.

Drug pushers, the agents of the drug kings, know very well how to exploit the weakness of such people. They are allured by a circle of friends hovering around the drug pusher, and are often given free deals in the beginning.

People who become used to their weaknesses find out means and reasonings to go along with the drug habit, and they look out for justification and legalisation of the drugs they use. Tea and coffee, tobacco and alcohol have thus been legalised. The human mind tries to justify the weaknesses when they cannot be got rid of. Thus smoking and drinking is said to be relaxing and also needed for socialisation. Tea and

coffee is unavoidable for welcoming guests. Of course, when the majority are drug users, it will be needed for socialisation, and the relaxation that comes temporarily with the pleasures is the root cause of addiction.

To deal with the drug problem, strong measures on war footing should be carried jointly by the government and the people.

1. *The border should be checked thoroughly and sealed against entry of drugs. People trying to smuggle drugs should be dealt as number one criminals.*
2. *Drug education should form a part of education both in school and out of school.*
3. *People in all localities, towns and villages, should cooperate to form drug relief committees to report on drug pushers and users in the community.*

4. *Heavy punishment should be imposed on the drug pushers. Drug users should be taken to drug rehabilitation centres to be treated, and the expenses should be jointly borne by the government and the concerned parents.*
5. *Suspected drug pushers and users should be arrested and tried at the first notice, and punished heavily if found guilty.*
6. *Production of all drugs within the country should be totally banned.*
7. *Sale of narcotics, hypnotics and psychedelic drugs should be stopped and not made available even on prescription. If we fail now in our attempts, no wonder, if a time comes in future when we will be welcoming our guests with a chilim of hasish and cocaine. And what will happen to our civilization then ?*

What the Buddha taught

To force oneself to believe and to accept a thing without understanding is political and spiritual or intellectual.

Ven. Dr. W. Rahula

झसंग बन

-मित्र सुशोभन

जि झसंग बन । सुर्थनिसे झसंग बन । नसंचा
इलय् खाउँग फसं कुचुकाःगुलि जि थौं न्हापां न्हचलं
चाल । माकुक्क न्हयः वयाच्चवंगु । न्हचलं चाये साथं
प्वालावक भिखा कना । घडि स्वया । न्याताः ई जुआच्चन ।
अङ्गः पंचित हालाहःगु भचा तायेदु तर जिगु भनं
जितःहानं न्हयः वयेकेगुली भखुसां विचा: सागरय्
सालायंकाच्चन ।

विचाया सागर ब्रशान्त महासागर स्वया:
न तव्या, ताहाः, चाः गाः हे काये थाकु । मनया
विचारुषी सागरय् भरुषी डुपाय् च्चनाः जि पलख
न्हचावना ।

मा-बौया यःमह काय् । अथेसां क्षिन्यादेवा
बैसय् दुहरा जूम्ह । दामु-किजा, ततापि व थःविति
पिनिगु स्नेहं बुलुहं व्वलम्ह जि । क्षिन्यादे फुना: क्षिन्युदे
क्षयंगु बैसय् छगू तःधंगु हच्चूपाः वल जिगु जीवनय्,
वः खः नेपालभाषा पाठ्यक्रमय् नुगः सफू व्वने माःगु ।
उकिइ वःगु बुद्ध जीर्णिन प्रसावित जुयाः पात्र ज्वना:
चीवरं पुना: मिक्षु जीवन हे हनाविया । लोक सेवा
ज्ञायोगया छगू परीक्षाय् उत्तीर्ण जुयाः ज्या यायेगु
अवसर न्हयःने वये धुकूगुयात नं हाकुतिना: स्थविरवाद
बुद्धधर्म अध्ययन यायेगु ज्याय् न्हचिला । खुदे भयाक
बैकक्य च्चवंगु महामुकुट बौद्ध विश्वविद्यालयस पालि
बृद्ध शासन शास्त्र पंडित उपाधि कयाः सुद्वैर पूर्वय्
च्चवंगु अष्टौलिया देशय् बौद्ध धर्मबूतया ज्याय् दर्चिल
भयाक संलग्न जुया । हानं भारतया पंजाब विश्व-
विद्यालयपाखे जनप्रशासन शास्त्रया स्नातकोत्तर तिगिया
उपाधि कयाः थःगु संवेसय् लिहां वया । थन यत्या
शान्ति बिहार व येँया वद्म सुगन्ध विहारयात स्थविर-

वादी तिहारयो रूप बीगु थे जाःगु पवित्र ज्याय् तःवै
तक थःत याना । नीछदेतक देश-विदेशया थी थी बौद्ध
विक्षुसंघया दथुइ चाः चाः हिले धुःक्काः भतिइ हे मदुकर्थं
आकाशाकां सिमां कुतुं वःम्ह माकः थे हानं थःगु हे
पैतृक छेँय् च्चत्ववयाय् लासाय् ग्वतुलाः विचाया
भुमरिइ चाः चाः हिला । कुमार व प्रव्रजित जीवनया
ल्यू आःहानं छकः थःत गुकर्थं थःगु नेवा:समाजय्
न्हयवयेगु धुःगु विचाः मलखं क्येकाच्चना ।

४१ देवा अर्थं वैसय् अङ्काः नं वार्ति मथ्यं पार्वि
मथ्यं कथं खुसिया दथुइ लानाच्चवंम्ह जि । वर्तमान ईया
व मनुष्य जीवनया मू थुइकेत कुतः यानाच्चना । अले
थःत थम्ह च्याखाय् पाना जूसां अशरणम्हसित शरण
बीत स्वयाम्ह जि । न्हधारें जाःगु भय व त्राश वःसां
लिमच्युसे न्हचिलेत स्वयाच्चना ।

भूतकालं तिन्हुयाः वर्तमानय् वयाः नं भवित्यपाखे
हाचां गायावनेत स्वयाच्चन । थःगु न्हचःने उगुःथुगु
जिम्मेदारी खनेवयेकः वयाच्चवंगुयात वाः चायेकाः पलाः
छिना: न्हयाः वनेत दृढ संकल्प यानाच्चनाम्ह जि ।
थुज्वःथुज्वःगु खं तुगलय् धोबजि वायेकाः ग्वतुला
च्चनाम्ह । आकाशाकां थुगुसी ने. सं. ११११ या नेपाल
भाषा परिवद्याखें पं. हेमराज शाकदयात 'मावाथुवा'
हनायो व भाजु नातिवज्यात 'चित्तधर सिरपा'
बीगु मुँज्याय् वनेत व्वनायो वियातःगु झसंग लुमना-
वल । काचा काचां दनाः थिक जुयाः मुँज्याय् व्वति
काः वना । अन थःगु हे नेवा:भाय्या थःगु हे कथं
'प्रज्ञा प्रतिस्थान' छगू धस्वाके माःगु खे प्रस्ताव वःगु
न्यना: आःतकं थुज्वःगु ज्याय् ज्ञी लिकुनाच्चवंगुलि झसंक
झसंक वन । बौद्ध धर्मया थ्याकं प्रज्ञप्रतिष्ठान तं
गुबलय् चाइगु थे ! ○

चीनया पेदोलं मयाक बौद्ध गुफा गन असंख्य चित्र, ७१ मीटर तःधीम्ह बुद्ध अले लखौं बुद्ध दु

अनुवादक- भिक्षु सुदर्शन

बुद्ध-धर्म गन गन देशय् वन, बुद्ध-धर्म अन आन देशया सभ्यता व संस्कृति थकायेगुली तःधंगु र्वाहालि यात। रेशम-लंपुं (Silk Road) चीनय् ईसाया लापांगु शताब्दी बुद्ध-धर्म ध्यन। प्रसे धर्मलिसे धंगु सभ्यता व संस्कृति मध्यय् थन गुफा दुने दुधंगु कला व वास्तुकलाया बारे अदभुत खं न्हथगुने मतिइ दु। चीनया गुफाय् दुने दुगु कला व वास्तुकलाया विशालता, विविधता व विशेषता धार्थे धाःसा अजन्ता एलोराया सिबे म्हो मजू। नेपालिं बौद्धर्पि मध्ये गुलि अजन्ता व एलोरापाखे नने मेर्पि, अले आन वनाः मूर्तिकला, चित्रकला व वास्तुकला स्वयाः आश्चर्यं चाये धुंपि खः तर धार्थे धाःसा चीनया गुफा दुनेया मूर्तिकला, चित्रकला व वास्तुकलाया बारे न छुं कथं सीकामतसे हे मगाथे ताया “चीनकी झलक” १२० या “बौद्ध गुफाएं” या पुस्तिकाया मूर्खे थन न्हथनेगु मतिइ तया। आश व मूर्खे मूर्तिकला, चित्रकला व वास्तुकलाया विकास कम न्हथना द्वनेगु कथं मखु, बर अन गुलि गुजागु मूर्ति व चित्रकलाया तःधंगु धुकू दु धे कथं जक न्हथनेगु थन कुतः दु।

१. शिनच्याड्यागु पाएछड काउन्टीया किजील बस्टी ७ किलोमिटर दक्षिण-पूर्व तापाक चबंगु किजील गुफायात “दःछि बुद्ध गुफा” धाइ। थन २३६ गू गूफा दु। चित्रपांगु गुप्त बुद्ध-जीवनीया चित्रण दु। चित्रह्य गूगू गुफाया सिलिमय् बुद्धयागु ३८ जीवन-कथा दु।

कूचा काउन्टी ३० किलोमिटर दक्षिण पश्चिमय् वेइकान खुसिसिथय् खुगू तःधंगु गुफात दु। आः न थन ७२ गू गूफा दनि। गुफाय् अंगलय् चित्र स्वयेगु दनि। शिनच्याड्या हे तुरफान शहरं ५० किलोमिटर उत्तरपूर्वय् पाएजी करीक गुफा समूह दु। थन ६४ गुफात दु। छगूनिसे १४ शताब्दीतकथा चित्रकला आपालं स्थने धुकूसां बुद्धया मूर्तित सीदनि।

२. कानसू प्रान्तया आन्जी काउन्टीया ७५ किलोमिटर दक्षिण-पश्चिमय् ट्वीलिन खुसिसिथय् निले ४१ गू गूफाया इवः दु। थन १००० वर्ग मिटर अंगलय् चित्रत दुसा १०० रंगीन बुद्ध-मूर्ति दु। २५ गूगू गूफाया स्वर्गनृत्य धाःगु चित्र वास्तवय् विविध मुद्रां पूजा आराधना यानाच्चंगु दृश्य स्वस्वं शान्ति द्यू।

कानसू प्रान्तया हे अशान काउन्टीया उत्तर-पूर्वय् लाशामो गुफा समूह दु। थन ११ गू गूफा सुरक्षित दनि। थन ४० गू मीटर तःधीम्ह ५५६ ईसबिइ दर्येका तःधी बुद्ध-मूर्तिया अवशेष दु।

कानसू प्रान्तया हे ट्वीकूत्य् स्वायत काउन्टी माथी खुसिया पश्चिमपाखे माफी गुफा समूह दु। अले उत्तर माथी विहार, दक्षिण माथी विहार, चित्था विहार, करणादेवी विहार अले दःछि बुद्धया गुफा दु।

कानसू प्रान्तया हे युद्धचिन्द काउन्टी ५० किलो मीटर पश्चिमय् चबंगु ह्वाङ्हो खुसिया उत्तरय् पिडलिङ

गुफात दु। छिन वंश (४०२-४२८ ई.) निर्माण जून
गुफातमध्ये १८३ गुफा आः न दनि। थन ६७६ ल्वहेंया
मूर्ति, दूचाया मूर्ति१०० वर्ग मीटर अंगलय चित्र दनि।

कानसू प्रान्तया हे बुद्धाङ्क काउन्ही २५ किलो-
मिटर दक्षिणपूर्वय मोकाश्चो गुफात दु। गोयी रेगिस्ता-
नया वाउंचाउं धाःगु थव खेत्र खः। थन द गूनिसे १४ गू
शताब्दीतक गुफात दयेकूगु खः। थों न थन ४६२ गू
गुफात दु। २००० रंगीन मूर्ति अले ४५००० वर्ग मीटर
चित्र अंगलय स्वयेगु दु। १५६ गूगु गुफाया बोधिसत्त्व व
मिसाम्ह बोधिसत्त्वया प्रतिमा शान्त दान्त जुया तसकं
प्रभावशाली जू। थव मूर्ति मध्य थाङ्क दंशया ईयागु
आइ। १७२ गूगु गुफाय अमिताम बूद्ध सुखावति भूवनय
द्विज्यानाच्चंगु थाड्युगया चित्रण दु। २६६ गूगु गुफाय
रेशममार्ग वये वने जुयाचंबले यागु सार्थवाह तयेगु वये
वनेगु साधन व जीवन लिसेया उत्तरी चमो राजवंश
कालीन चित्र दु।

कानसू प्रान्तया थयेन इवेइ शहरय दक्षिणपूर्वय
माएचिशान पर्वत दु। थन छिन राजवंश (३८५-
४३१ ई.) स गुफा दयेकेगु जुल। थों कंह्य १६४ गुफात
दुगुली थन ल्वहें व चायागु यानाः ७००० मूर्ति अले
१३०० वर्ग मीटर अंगलय चित्र दु।

आन्धेया तस्वाःगु पहाड्य शावयमूनि बुद्धया २३
मीटर तःधीह्य निर्वाणमूर्ति दु तर थव निर्वाणमूर्तित
निपां ल्हाः तप्यंक निखे हाय दिका: चकंकातःगु दु अर्थात्
प्रायः महापरिनिर्वाण मूर्तितये जःया ल्हाः नहकूड दिका-
तःगु मदु। ल्यूने पृष्ठभाग्य ११ ह्य मिसुपि दु।

यन हे ह्वायेन, पीलु, घावानच्वे हबाकुं तःसकं
मध्य। थवया निर्माण सुड राजवंशय जूगु खः। थन चवंगु
बेरोचनया चित्र स्पष्ट बांलाः।

३. थवहे प्रान्तया ३. सद्वान प्रान्तया आनन्दवे काउ-
न्टोया थाकि पहाड्य फिलू धयाथाय वैचु वैचु धाःगु रंगया
पेथं दयेकातःगु दक्षिणी सुड युगया अवलोकितेश्वरया भव्य
मूर्ति दु। सछ्वान प्रान्तया हे बवाड्यवान शहरया प्रारय
च्यालिड खुसिया पूर्वय बवाड्यवान द्वःळि बुद्धया गुफात
दु। थव गुफा सछ्वान प्रान्तया भव्यगु गुफा धाइ। थन
४०० गूगु गुफा ७००० बुद्धमूर्ति आः न सुरक्षित दनि।
थुपि गुफात व मूर्तितमध्ये आपालं भाग थाड राजवंशय
निर्माण जूगु खः।

थव हे प्रान्तया बवाड्यवान शहरलिकक च्यालिड
खुसिया पश्चिम सिथय ह्वाड्च गुफा ससूह दु। तस्वाःगु
पर्वतया ३४ गुफाय १००० गू बुद्धमूर्ति आः न सुरक्षित
तिनि। थुपि गुफा व मूर्तित उत्तर पश्चिमी राजवंश
स्वेह, थाड व सुड राजवंशय दयेकूगु खः।

थव हे प्रान्तमा ताचु काउःटी केंद्र उत्तरपूर्व पा-
ओ तिड पहाड्य १३ गू पर्वत इवलय लाखों मूर्तित दु।
ताचु व पाओतिड पहाड्या पर्वतय कियातःगु थुपि
लाखों मूर्तिया निर्माण दक्षिणी सुड राजवंश (११७६-
१२४६ ई.) दयेकूगु खः।

थव हे सछ्वान प्रान्तया लोशान शहरया लिडयुन
धयागु छगुः पहाड दु। थव हे पहाड्या मिनच्याड,
छिडच्याड व तातू धयागु स्वंगु खुसि ह्वनाः छगु जूयाय
संसारया दक्षिय तःधीह्य ल्वहेंया तुति बवकपाः फेतुना
च्चंह सुखासनया बुद्धमूर्ति दु। थुगु विशाल बुद्ध-मूर्ति
थाड राजवंशय (ईसबी ६१३ निसे ७०३ ईसबीतक)
ग्वीदे दिका: दयेकूगु खः। थुगु मूर्ति ७१ मीटर तःधी।
छयं जक हे १४.७ मीटर दु। बोहलं बोहःतकया ध्या
२४ मीटर दु। दनाः सच्छिति मनु पालिकाय च्वने फु।

थवहे प्रान्तया ताचु काउण्टी उत्तर पश्चिमय्
ताचूया पेहान वर्वतय् २६० गुफा दु । थाड़, पांच व
सुड़ राजवंशय् दयेकूगु थुगु गुफाय् २४५ अमिताभ बुद्धया
मूर्ति दु ।

४. चच्छाड़ प्रान्तया हाड़चप्रौ शहरय् लिङ्गहन
विहारय् न्हाने चवंगु पर्वतय् पाँच राजवंश, सुड़ व खान
राजवंशया ३८० बुद्धमूर्ति दु । ४७ गूगु गुफाय् तोलो
(चक्षु) बोधिसत्त्वया मूर्ति दु ।

५. युनान प्रान्तया चयेनछवान काउण्टी केन्द्रं
दक्षिणय् २५ किलोमीटर उच्चे शिवुड विहार दु । थन
१६ गू गुफा दु । थवया निर्माण मानचाप्रो (७८३-१३७
ई.) ताली राजथकालय् (१३७-१२५३ ई.) जूगु खः ।
थनयागु अवलोकितेश्वरया मूर्ति बांलासे चवं ।

६. हुनान प्रान्तया लोपाड़ शहरया दक्षिणय्
१२ किलोमिटर तापाक इहो खुसिला निखें सिथय्
लुडमन गुफा समूह दु । वेइ राजवंशय (११४ ई.)
थवया निर्माण सुरु जूगु खः । दोलिदंतक निर्माणया उया
ज्युवावं न्हानाच्चवन । थौकन्हय् २१०० गू चाखें
ह्याकुं दु । छगु लाख बुद्धमूर्ति दु । थन फळ शयेन विहारय्
थाड़ राजवंश (६७२ ई.) दयेकूगु मुखय बुद्धमूर्ति
१७.१४ मीटर तःधिकः । मूर्तिया जः थवः अथे हे ततः
धिकः जुइक बुद्धया शिष्यविनि मूर्ति दयेकातःगु दु ।
अथे हे गनं पहलवान (द्वारपाल) दुसा गनं बोधिसत्त्वयि
दु ।

७. निझ इयाया कूचवान काउण्टीया श्वीमी
पहाड़या पूर्वय् थ्वीमीशान गुफात दु । आः नं थाड़
वंशया २० गू गुफा सुरक्षित दनि । २०.६ मिटर तःधीह्य
मुखासनया बुद्ध ५ गू शताब्दीया थाड़ राजवंशया लुमके
बहःगू कृति खः ।

८. हपेइ प्रान्तया हानतान शहरलिक कचफङ्ग
खान इलाकाय् थाड़शान गुफा समूह दु । थन ६
गू शताब्दीया छी राजवंशय म्हगु १६ गू गुफा दु ।
थन ४३०० बुद्धमूर्ति दु ।

९. शेनशी प्रान्तया या आश्वेन काउण्टीया या
ओकङ्ग शान पर्वतय् स्वेइ व थाड़ राजवंशय दयेकूगु ७
गू गुफा दु । थन ४० गू मूर्ति दु ।

१०. शानशी प्रान्तया ताथुड शहरं पश्चिमय्
१६ गू किलोमीटरउखे पहाड़य् पुनकाड़ गुफा समूह दु ।
थुकिया निर्माण अर्थात् गुफा दयेकेगु ज्या उत्तरी वेइ
राजवंश (४५३ ई.) गूगु खः । थन थौकन्हय् ५३ गुफात
दु । थुपि गुफाय् ५१,००० (न्पेठद्वः) बुद्धमूर्ति दनि ।
थनया बुद्धमूर्तित भिन्न भिन्न शैली व मुद्राय् दुगु खने दु ।

थुकथं चीनया गुफा वास्तुकला मूर्तिकला व चित्र
कला बौद्ध कला व संस्कृतिया संभारय् अमूल्य खः ।
अजंता एलोरा ये थन पर्वत म्हयाः कोया दयेकेगुली मखु ।
बहु पर्वतय् पर्वत छगुः छगलं विशालतम बुद्धमूर्ति,
प्रसंस्कृत बुद्ध बोधिसत्त्व, बौद्ध भिन्न, बौद्ध देवदेवीपिनि
मूर्ति व चित्रं थवया विशालसा विशेषता भवय कथं बने-
गुली संसारय् हे न्हाने लानाच्चवंगु दु । ॥

चतुर्योनि

१. लेंचं बुद्धिं प्राणी ।
२. चतुर्महाभूत परिपकव जुयाः बुद्धिं प्राणी ।
३. मचालेंय् बुद्धिं प्राणी ।
४. संपूर्ण इन्द्रिय, अंग प्रत्यंग छक्षवलं उत्पन्न
जुयाः बुद्धिं प्राणी ।

(स्ये)

(स्ये च्युंमि)

त्यःछित्यः पवने

- सुवर्ण शाक्य

ॐ बाहा:त्वा:, ये-

सुर्द्यः यः तिमिला यः, भिगु ज्या यायेत पवने नं यः
ब्यूसा पवने मब्यूसा वने, झज्जःधायेके धर्मया ख्यः ।

नोन्यासः दँ न्ह्यः बुद्ध बुल, नेपाःदेशय् धर्म लुल
थम्हं न्हापालाक दुःख सिल, दुःखया कारण थ्वीकाबिल,
न्ह्याबले त्याय्ह्य ज्वीगु मखु, सदां म्वानाच्वने दैगु मखु
जिगु जिगु धायेगु त्वःते माल, बुद्धया धर्म थ्वीके माल ।

वा सां यः जाकि सां यः, रितिथिति झीत झीगु हे यः
ब्यूसा पवने मब्यूसा वने, झज्जःधायेके धर्मया ख्यः ।

यचुगु नुगलं बीगु खनाः, छिगु इयाःक्वय् थन वैगु मुनाः
दुथे फुथे ब्यूगु बस्तु मुनाः, धर्मया ज्याख्यै छ्लेत च्वना,
दु मदु धैगु सकस्यां दु, गन मन दु अन सकतां दु
छिगु ग्वाहालिया जिम्त आशा, वने त्यल ब्यु नहाँ जिम्त बिदा ।

सुख सां यः दुःख सां यः, थःजक नये त्वने झीत मयः
ब्यूसा पवने मब्यूसा वने, झज्जःधायेके धर्मया ख्यः ।

नीलाम्बुद्ध गोत्रितिविषय

[नेपालीभाषा]

निरोगी हुने कामना

२०४८ मंसिर ५, काठमाडौं

स्थानीय आनन्दकुटी विहारमा कुशावती अन्नपारिकाको निरोगी हुने कामना गरी वहाँके अद्वा अनुसार महापरिवाण पाठ संपन्न भयो । जिक्खु महानाम महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना एवं बुद्धपूजा भई शुरू भएको उक्त बेला धर्मदेशना गर्दै जिक्खु कुमार काश्यप महास्थविरले भन्नु भयो, “परिवाण पाठ भनेको गौतम बुद्धको मंत्री र सत्यको प्रमाण हो । महापरिवाण पाठ गर्नेले मंत्रीपूर्वक पाठ गर्नुपर्दछ र श्रोतावर्गले पनि एकचित्त गरी अद्वापूर्वक शुद्ध मनले अवण गर्नुपर्ने पुण्यकार्य हो ।”

सो बेला जिक्खु सुबोधानन्द महास्थविरद्वारा महापरिवाण शुरू भएको इतिहास र त्यसको उपलब्धिबारे व्याख्या हुनुकासाथ भिक्षुसंघमा चीवर दान र जलपान एवं भोजनको व्यवस्था गरिएको थियो ।

चतुप्रत्ययको लागि सहयोग

२०४८ मंसिर २२, काठमाडौं-

आनन्दकुटी विहारबासी जिक्खुवर्गको लागि अद्वापूर्वक चतुप्रत्ययको व्यवस्था गर्न आजीवन सदस्यको रूपमा सहयोग गर्नहुन्मध्ये अरु ७ जना थप भएको

छ । ती मध्ये भूमिका श्रेष्ठ, बानेश्वरबाट ५००।, चन्द्र बहादुर सायमि चसांडौबाट २००।, श्रष्टमाया सायमि चसांडौबाट ११०।, सुमित्रा श्रेष्ठ घोबीचौर, श्रीमती साहिली डंगोल, मनमयजू र धीमती विजला श्रेष्ठ बालाजूबाट जनहि १०५। तथा सुश्री विद्यालक्ष्मी गण-बहालबाट १०३। सहयोग प्राप्त भएको छ ।

आजीवन सदस्यमा थप

२०४८ मार्ग २४, काठमाडौं-

बुद्धधर्मको वास्तविक शिक्षाको प्रचार तथा प्रसारमा योगदान दिन १६ वर्षदेखि प्रकाशित हुँदै आएको बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्दभूमिमा बौद्धका विनोद लामा, पोष्ट बक्स नं. १६४६ आजीवन सदस्य हुनुभई बुद्धधर्मको अध्ययन गर्न प्रगति रहनुभएको छ । अहिले आजीवन सदस्य संख्या ४६७ पुगेको छ ।

बौद्ध जागरण एवं नेतृत्व विकास

विषयक १५ दिने शिविर

२०४८ मार्ग २१, काठमाडौं-

नेपाल तानाड घेडुड तथा युवा बौद्ध समूहको संयुक्त आयोजनामा यहाँको श्रीकोति विहार, कीतिपुर-रमा प्रमुख अतिथि गुरु छोकलिङ्ग रिम्पोचेदारा बौद्ध जागरण एवं नेतृत्व विकास प्रशिक्षण शिविरको सम्पादन संपन्न भयो । २५ जित्तलाका ५० जना लामा तामाडहरू सहभागी भएको त्यस बेला घेडुडका अध्यक्ष

निर्मलकुमार लामा, समूहका अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्य, समूहका सचिव त्रिरत्न मानन्धर, जनजाति महासंघका सभापति सुरेश आले मगर, सन्तोष राई, भू.पू. महान्यायधिवक्ता रमानन्दप्रसादींस र प्रा० जगमान गुरुडले उक्त शिविरको उपादेयता र महत्त्वबारे प्रकाश पार्नु- भएको थियो ।

सो प्रशिक्षण शिविरमा बुद्ध-जीवनी र नेपाल सहित संपूर्ण संसारका बुद्धधर्मको इतिहासमा भिक्षु सुदर्शन महास्थविरबाट, दशवारमिताबारेमा डा० केशवमान शाक्यबाट, बुद्धगुण-धर्मगुण र संघगुणबारेमा सुवर्ण शाक्यबाट; धर्मपदमा भिक्षु सुमंगल महास्थविरबाट; पञ्चकन्धर प्रतीत्य समुत्पादमा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरबाट; चतुरार्थ सत्य र आर्थ अष्टांगिकमार्गमा सुश्री अभिमता धाख्वाबाट, बुद्धधर्म, पञ्चशील र समाजबारेमा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट; जातक विषयमा भिक्षुविपस्तीबाट; मंगलसूत्र महेन्द्ररत्न शाक्यबाट; मैत्रीसूत्र भिक्षु धर्मशोमनबाट; बुद्धकालीन परिद्राजक त्रिरत्न मानन्धरबाट; तामाङ्गजातिमा स्वास्थ्य समस्या र बालमजदूर समस्यामा डा० सुवर्ण प्रधानबाट; नेतृत्व विकासमा दीपक तामाङ्ग, रेख ल्होन र नरेन्द्र गुरुङबाट र तामाङ्ग संस्कार र बुद्धधर्ममा खेम्पो जिग्मे चिले पाङ्गपो, तामाङ्ग लामा, छोकिनमा रिम्पोचे र डवाङ्गबोसेर लामाबाट प्रशिक्षण एवं छलफल भएको थियो ।

शिविर व्यवस्थाको लागि सम्पूर्ण खर्च श्रद्धालुहरूबाट व्यहोरिएको त्यस शिविरका सहभागीहरूले स्वयम्भू बौद्ध, आनन्दकुटी, नेपाल विपश्यनाकेन्द्र बूढानीलकण्ठ, अन्तर्राष्ट्रिय भावनाकेन्द्र शंखमूज र महाबौद्ध

पाटनको घबलोक्तन भ्रमण गरेका थिए । उक्त शिविरको समापन समारोहमा उपस्थित रहनुभएका मन्त्री बलबहादुर राईले बौद्ध जागरण र नेतृत्व विकास विषयमा सकारात्मक जागरण आउने विषयमा आपनो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

समापन समारोहका दिन साँझ ३० बहाल टोल स्थित मञ्जुश्रीनक महाविहार संरक्षण सुधार संघ परिवारले युवा बौद्ध समूह समेतको सहयोगमा मञ्जुश्रीनक महाविहारमा शिविरका सहभागीहरूको लागि गरिएको स्वागत कार्यक्रममा संघका सदस्य-सचिव सुवर्ण शाक्यले यातायातको अध्यवस्था र राजनीतिक एवं धार्मिक दबाबबाट छुट्टिरहनुपरेका जिल्ला-जिल्लाका बौद्धहरूका बीच अब आएर आफन्त भावले एक ठाउँमा रही परिचय गर्न पाएको मा खुशी व्यक्त गर्दै बौद्धविहार र बौद्ध गुम्बाले छ्यापछ्याप्ती भरिएको देशमा बौद्धहरूले बुद्ध धर्मलाई कसरी संरक्षण गरी बौद्ध जीवन यापन गरिरहेका छन् मन्त्रे कठिन अवस्थाका दिनहरूलाई उल्लेख गर्नुभयो ।

संघका अध्यक्ष दानरत्न शाक्यद्वारा पुष्प गुच्छा, उपाध्यक्ष पूर्णरत्न शाक्यद्वारा खादा अर्पण गरी स्वागत गरिएको त्यस बेला सबै सहभागीहरूमा संघका तर्फबाट गुरु पुरोहित कर्णहर्ष बजाराचार्यबाट प्रशंसापन प्रदान गर्नुभएको थियो । नेवार परम्पराका खाद्य याक परिकार सहितको भोज मनाइएको त्यसबेला युवा बौद्ध समूहका उपाध्यक्ष देव रंजित र तामाङ्ग घेबुङ्का महासचिव परशुराम तामाङ्गबाट धन्यवाद ज्ञापन भएको थियो । विहारको दोथो तलामा स्थापित शाक्यमुनि बुद्धको प्रतिमाअगाडि सहभागीहरूद्वारा बुद्धवन्दना भएको थियो ।

भने संघका दिव्यरत्न शाक्य, पूर्णरत्न शाक्य, दानरत्न शाक्य, बुद्धिबहादुर शाक्य र नेमकर शाक्यबाट पंचबुद्धस्तोत्रपाठ भएको थियो ।

बुद्ध भजन भिडियो क्यासेट विमोचन

२०४८ आश्विन २२, काठमाडौं-

बौद्ध युवासंघ श्री महाबोधिविहार तानसेन, पात्थाको पहिलो प्रस्तुति 'सत्यवचन' बुद्धभजन संग्रह भाग १ भिडियो क्यासेटको भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर बाट यहाँका धर्मकीर्ति विहार, नघलमा विमोचन भयो ।

गुस्ताको उद्घाटन

२०४८ मार्ग ११, काल्पकी-

पोखराबजारबाट ८ किलोमिटर पर बाग्लुङ-पोखरा राजमार्गस्थित जांग्चुव चाँलिग गुस्ताको परमपूज्य बवतारी लामा कुञ्जिग समरिंपोचे (H. H. Kunzig Shamar Rinpoche) र सिंगापुर बौद्ध संगठनका सचिव (Ven. Shi Ming Yi) भिक्षु सिंग यिबाट समुद्घाटन भयो । विहारका प्रमुख भिक्षु सांग्पा रिंपोचे (Shangpa Rinpoche) बाट समुद्घाटन संबोधन भएको त्यसबेला लामाहरू, भिक्षु सुदर्शन महास्थविर र पं, बद्रीरत्न वज्राचार्यबाट क्रमशः लामा, स्यविरवादी र वज्रयानीको तर्फबाट पाठ स्तुति भएको थियो । उक्त समारोहमा सिंगापुर, मलेसिया, हंगकंग र इण्डोनेशियाबाट करीब ७० जना कांग्युरया निकायका अनुयायीहरू, तिब्बतबाट आई नेपालमा बसोबास गरेका श्रद्धालुहरू सहित पोखराका हजारौं श्रद्धालुहरूको उपस्थिति थियो ।

बुद्धपूजा सम्पन्न

२०४८ कातिक २, भोजपुर-

यहाँको टक्सारमा भिक्षु ब्रजारश्म महास्थविरको स्वास्थ्यलाभको कामना गरी बुद्धपूजा र ज्ञानमाला भजन सम्पन्न भएको छ । सो बेला यहाँको शाक्यमुनि विहारको उन्नतिको लागि गरिएको बहाँको सहयोगको चर्चा भएको थियो । प्रदीप शाक्यको संयोजकत्वमा भएको प्रवचन कार्यक्रममा हर्षजयोति शाक्य, श्रीमती राममाया हलवाई र लालधन शाक्यले मन्तव्य प्रकाश गर्नुभएको थियो ।

यस्तै उक्त विहारमा आश्विन पूर्णिमाको उत्सवमा जागराम, ज्ञानमाला र दाकाभजन, बुद्धपूजा एवं पवारण पूर्णिमाको महत्त्वबाटे चर्चा हुनुका साथै यस भेग स्थित ६ वटै चैत्यमा पुष्पादिले सिंघारी भजनकीर्तन र जलपान प्रदान समेत भएको थियो ।

तेश्रो राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन हुने

मंसिर २३, काठमाडौं

यहाँको धर्मोदय सभाको तत्त्वावधानमा पूर्वाञ्चलस्थित धर्मोदय सभाका शाखाहरूको आयोजनामा पौष ७, ८ र ९ गते शिक्षा मन्त्रीबाट उद्घाटित भै तेश्रो राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन संपन्न हुने भएको छ । पहिलो र दोधो सम्मेलन क्रमशः काठमाडौं र लुम्बिनीमा भइ प्रहिले सुनसरी जिल्लाको धरानमा हुन लागिरहेको छ । 'बुद्धधर्म राष्ट्रको गौरव' विषय रहेको उक्त सम्मेलनमा बुद्धधर्मका व्यावहारिक पक्ष, बुद्धधर्ममा धर्मनिरपेक्षताको स्थान, बुद्धधर्म र पर्यावरण संरक्षण तथा पिछडिएको जातिमा बुद्धधर्मको भूमिका विषयक ४ वटा कार्यपत्रहरू प्रस्तुत हुनेछन् ।

धरानस्थित पदिलक माध्यमिक विद्यालयको मैदानमा उद्घाटन र बुद्धविहारमा सम्मोलनहुने उक्त सम्मेलनको तयारीका लागि गठन भएका विभिन्न उपसमितिहरू ग्राहिक, सम्बन्ध, कार्यालय व्यवस्थापन, प्रचार प्रसार, यातायात र संचारमा संयोजकहरू कक्षणः मणिहर्षजयोति कंसाकार, लोकदर्शन वज्राचार्य, रत्नबहादुर वज्राचार्य, केदार शाक्य, कनकमान शाक्य र सुवर्ण शाक्य रहनुभएको छ ।

यस्त अतिथिसत्कार, सांस्कृतिक कार्यक्रम, स्वास्थ्योपचार, निमग्नणा व्यवस्था उपसमितिहरूका संयोजकहरूमा क्रमशः बिजु वज्राचार्य, बेटी वज्राचार्य, डा० शीरमान शाक्य, भिक्षु सुदर्शन महास्थविर र प्राणाशाराम शाक्य रहनुभएको छ । सो गोष्ठीको तयारी समितिमा अध्यक्ष र उपाध्यक्ष क्रमशः श्रीमती बिष्णु देवी श्रेष्ठ र लक्ष्मीबहादुर हलवाई रहनुभएको छ ।

[नेपालभाषा]

छलफल

११ १२ कहलाथ १, किप-

थनया श्रीकीर्ति विहारय् कठिनदान महोत्सवया उत्ताप् सकल अनगारिकापित भोजन व परिष्कार दान दिन । थुकुन्हु नेपालया थायथासय् वर्षावास चवनाबिज्याः-पि १७ मह आई भिक्षुपित भोजन दान याःगु जुल । च्वलय् हे थनया उपोसथागारय् भिक्षु सुगन्धयागु च्वालय् थाई भिक्षुपिनाप छगु विचारणोष्ठो जुल । भिक्षु सुदर्शन महास्थविर नेपालया भिक्षुसंघया नाम आई भिक्षुपित सुभाय् बियाबिज्यासे नेपालय् च्वनेत थाकुगुया नाम यानाबिज्यात । आई भिक्षुपिसंन थःयःगु अनु-

भव व विचार व्यंकाबिज्यात । उद्घलय् धर्म थूँ पालन न यायां थंके भाःगु खेपिर्हावःगु ख ।

स्वास्थ्यसेवा समिति स्वन

१११२ कछलागा ३, यल-

थनया कुतिबहाःया बासिन्दापित व मैर्पि इच्छुकपित स्वास्थ्य सम्बन्धी सुचु, ज्ञान व सेवा प्रदान यानाः संद्वान्तिक व व्यावहारिक निता कथं न स्वास्थ्यशिक्षा बीगु हेतु ग्रले इलय्व्यलय् स्वास्थ्य संबन्धी न्वचु, गोष्ठी व श्रव्यदृश्य साधनपाखें स्वास्थ्यसेवा प्रदान यायेगु उद्देश्यं प्रेरित जुया: 'स्वास्थ्यसेवा समिति' स्थापना जूगु व वंगु भाद्र महिनानिसे सनिवाः पर्ति सुथः न निसे ६ ताःतक विलनिक सेवा संचालन यानाच्वर्णगु दु ।

अभिनन्दन पत्र

१११२ यिलाथ ६, श्रीलंका-

श्रीलंकाय् बनाच्चंपि नेपाली भिक्षुपिनिगु संघ 'नेपाली भिक्षु विद्यार्थीसंघ' भिक्षु अश्वघोष महास्थविर राजिय समाय् सदस्य जगुली वसपोलया हनाय् अभिनन्दन पत्र देछानाहःगु दु । बहुजन हिताय व बहुजन सुखायया निमित थःगु जीवन पानाच्चवहा वसपोलया त्याग व सेवायात कदर यानाः थुगु अभिनन्दन पत्र देछाःगु खेउ उकी न्हाथनातःगु दु । नेपालमाया कायमचा गौतम बुद्धया उपदेशयात नेपालुने उलि महत्व मध्यसांविश्व वसपोल तथागतया उपदेशयात तसकं महत्वपूर्ण सकाः हनाच्चवंगु दु धंगु खेउ न्हाथनाहःगु उगु पत्रय भिक्षु अश्वघोषयात अभिनन्दनपत्रजक देछानां भगाःगु खेउ नाप वसपोलया धर्मप्रतिया कुतःयात द्यालायाहःगु दु । उगु अभिनन्दनपत्र नेपालय थेरवादी बुद्धधर्म प्रचार यायेत विदेशय च्वनाः च्वनाच्चंपि नेपाली भिक्षुपिनपाखें छवंहःगु उगु पत्रं सीदु कि पिने बनाच्चंपि नेपालीतय न नेपा: छगु धर्म निरपेक्ष राष्ट्र जूगु स्वयेगु तःधंगु इच्छा दुगु जुयाच्चवन । (ल्यं कधरया ल्युनेपेज्य)

प्र. अ. जि. का. का. दर्ता नं. ३४/०३४-३५

हु. द. नं. ४/०३६

नेपाल ।
काठमाडौं,

पत्र मंजूषा ३०८
६०८

“आनन्दभूमि”

वितरण हुन नसकेमा फिरा पठाउनुहोस्ता ।

To

Postage Stamp

महापरित्राण पाठ

२०४८ मार्ग २०, काभ्रे-

यहाँको ववबहालकी धनमाया मानन्धर ७८ वर्षमा प्रवेश भएको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघबाट महापरित्राण पाठ सम्पन्न हुनुका साथे बुद्धधर्म देशन एवं दानप्रदानादि पुण्यकार्य सम्पन्न भयो ।

२०४८ मार्ग २५, भक्तपुर-

यहाँको ववाःथृष्टु पुखुसिकी जगतमाया मानन्धर को अद्वानुसार भिक्षुसंघबाट महापरित्राण पाठ एवं दान प्रदानादि सहित भोजन व्यवस्था पनि गरियो ।

२०४८ मार्ग २८, काठमाडौं-

दिवंगत पिता रत्नबहादुर तण्डुकारको पुण्यस्मृति मा आनि माता उजेलीमाया तण्डुकार ७२ वर्ष उमेरमा प्रवेश भएको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा नारायणबहादुर र राधाकृष्ण तण्डुकारको अद्वाबाट भिक्षुमहासंघबाट महापरित्राण पाठ सम्पन्न भयो । अटपरिष्कारादि दानप्रदान भएको सो बेला भिक्षुद्वय बुद्धघोष महास्थविर तथा ज्ञानपूर्णिक महास्थविरबाट धमंदेशना भएको थियो ।

लोकनीति

प्रार्थना गर्नु तर अयोग्य बस्तुलाई प्रार्थना नगर्नु । मनमा चिन्तना गर्नु तर अयोग्य कारणको चिन्तना नगर्नु । धर्मसम्बन्धी कुरामात्र राज्यको चिन्तना गर्नु र अमूल्य समयलाई व्यर्दन नगुमाउनु ।